

**Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko - správní**

Vývoj ekonomiky Dánska a její komparace v rámci EU

Barbara Kusteinová

Bakalářská práce

2009

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav ekonomie
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Barbara KUSTEINOVÁ**

Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**

Studijní obor: **Veřejná ekonomika a správa**

Název tématu: **Vývoj ekonomiky Dánska a její komparace v rámci EU**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Úvod

1. Vývoj ekonomiky
2. Hospodářská politika
3. Důsledky vstupu do EU
4. Komparace ekonomiky v rámci EU

Závěr

Literatura

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: **cca 30 stran**

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Steen Busck, Henning Poulsen - Dějiny Dánska. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007

Andersen, Torben M.- The Danish economy : an international perspective. Copenhagen:DJOF, 2001

Segal, Ja. Je., Dánsko, Norsko a Švédsko po druhé světové válce. Praha :Orbis, 1951

Egger, Philippe - Decent work in Denmark :employment, social efficiency and economic security. Geneva : International Labour Office, 2003

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Jan Šolta, CSc.

Ústav ekonomie

Datum zadání bakalářské práce:

9. října 2008

Termín odevzdání bakalářské práce:

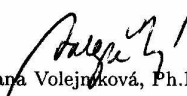
1. května 2009

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.

děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejnková, Ph.D.

vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 9. října 2008

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 15. 4. 2009

Barbara Kusteinová

Poděkování

Děkuji tímto Ing. Janu Šoltovi, CSc. za odborné vedení, cenné připomínky a veškerou pomoc, kterou mi v průběhu zpracování bakalářské práce poskytl.

ANOTACE

Práce je věnována vývoji ekonomiky Dánska a její komparace mezi ostatními státy Evropské Unie.

V první části práce jsou popsány základní charakteristiky Dánska a ekonomika státu, především hlavní makroekonomické ukazatele a hospodářská politika státu blahobytu. V druhé části je charakterizována pozice Dánska v rámci Evropské Unie.

KLÍČOVÁ SLOVA

Dánsko, ekonomika Dánska, stát blahobytu, Evropská Unie

TITLE

The economic progress of Denmark and its comparison within the EU

ANNOTATION

This bachelor's thesis concentrates on the economic progress of Denmark and on the comparison with other states of the European Union. The first part of this thesis describes the basic characteristics of Denmark and of the economics of this state, mainly the macroeconomic keyindexes and the welfare state policy. The second part describes the position of Denmark in the European Union.

KEYWORDS

Denmark, economics of Denmark, welfare state, European Union

OBSAH

ÚVOD	10
1. ZÁKLADNÍ INFORMACE	12
1.1. Historie	13
1.2. Obyvatelstvo	14
1.3. Administrativně správní členění	16
1.3.1. Autonomní oblasti	16
1.4. Politický systém	19
2. VÝVOJ EKONOMIKY DÁNSKA	20
2.1. Ekonomická struktura	21
2.2. Vývoj HDP	24
2.2.1. Vývoj HDP v 1000 mil. USD	26
2.2.2. Vývoj HDP přepočteného na obyvatele v USD	27
2.3. Vývoj míry inflace	27
2.4. Vývoj nezaměstnanosti	29
2.5. Zahraniční obchod	31
2.5.1. Platební bilance	35
2.5.2. Obchodní vztahy s ČR	36
3. HOSPODÁŘSKÁ POLITIKA	38
3.1. Stát blahobytu	39
3.1.1. Skandinávský model blahobytu	40
4. DŮSLEDKY VSTUPU DO EU	43
5. KOMPARACE EKONOMIKY V RÁMCI EU	49
5.1. Hospodářské politiky zemí EU	51
5.2. Komparace makroekonomických ukazatelů zemí EU	53
5.2.1. Vývoj HDP v Evropské unii	54
5.2.2. Vývoj míry inflace v Evropské unii	58
5.2.3. Vývoj nezaměstnanost v Evropské unii	60
5.2.4. Vývoj platební bilance v Evropské unii	62
ZÁVĚR	64
POUŽITÁ LITERATURA	66
SEZNAM PŘÍLOH	69

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 - Vývoj počtu obyvatel v tis.	15
Tabulka 2 - Podíl sektorů národního hospodářství na HDP v roce 2006	21
Tabulka 3 – Podíl jednotlivých odvětví na celkovém dánském průmyslu v roce 2006	22
Tabulka 4 – Vývoj tempa růstu HDP v %	25
Tabulka 5 – Vývoj HDP v 1000 mil. USD, v běžných cenách	26
Tabulka 6 - Vývoj HDP přepočteného na obyvatele v USD, v běžných cenách	27
Tabulka 7 - Vývoj míry inflace v %	28
Tabulka 8 - Vývoj míry nezaměstnanosti v %	30
Tabulka 9 - Zahraněční obchod vyjádřený v procentech HDP	31
Tabulka 10 - Vývoj dovozů a vývozů v tis. DKK v běžných cenách.....	32
Tabulka 11 - Teritoriální struktura - Vývoz (v %)	33
Tabulka 12 - Teritoriální struktura – Důvoz (v %).....	33
Tabulka 13 – Vývoz v roce 2007 (členění dle základních skupin SITC).....	34
Tabulka 14 – Důvoz v roce 2007 (členění dle základních skupin SITC).....	34
Tabulka 15 - Vývoj platební bilance v mil. DKK	35
Tabulka 16 - Vývoj obchodní bilance v mil. DKK	35
Tabulka 17 - Vývoj běžného účtu platební bilance v % HDP.....	35
Tabulka 18 - Vývoj ZO ČR a Dánska v mil. DKK	36
Tabulka 19 - Vývoz (členění dle základních skupin SITC)	37
Tabulka 20 - Důvoz (členění dle základních skupin SITC)	37
Tabulka 21 – Vývoj tempa růstu HDP států EU v %	56
Tabulka 22 - Vývoj míry inflace států EU v %	58
Tabulka 23 - Vývoj míry nezaměstnanosti států EU v %	60
Tabulka 24 - Vývoj platební bilance států EU v mil. EUR.....	62

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 - Vývoj počtu obyvatel v tisících	15
Graf 2 - Vývoj tempa růstu HDP v %	25
Graf 3 - Vývoj HDP v 1000 mil. USD v běžných cenách.....	26
Graf 4 - Vývoj HDP přepočteného na obyvatele v USD v běžných cenách	27
Graf 5 - Vývoj míry inflace v %	28
Graf 6 - Vývoj míry nezaměstnanosti v %	30
Graf 7 - Vývoj běžného účtu platební bilance v % HDP.....	36
Graf 8 - Tempo růstu HDP v roce 2006 států EU v %	56
Graf 9 - Míra inflace v roce 2006 států EU v %	59
Graf 10 - Nezaměstnanost v roce 2006 států EU v %	61
Graf 11 - Platební bilance v roce 2006 států EU v mil. EUR.....	63

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 - Satelitní mapa Dánska	12
Obrázek 2 - Grónsko.....	17
Obrázek 3 - Faerské ostrovy	18
Obrázek 4 - Dánská královna Margrethe II. s princem Henrikem	19
Obrázek 5 - Dánská vláda v čele s A. F. Rasmussenem.....	20

SEZNAM ZKRATEK

EU	Evropská Unie
NATO	Severoatlantická aliance
EHS	Evropské hospodářské společenství
EMU	Evropská měnová unie
WTO	Světová obchodní organizace
ES	Evropské společenství
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu
ERM II	Mechanismus směnných kurzů
EUROSTAT	Statistický úřad Evropského společenství
ECB	Evropská centrální banka
NORDEK	Severské hospodářské společenství
USD	Měna americká dolar
EUR	Měna euro
DKK	Měna dánská koruna
HDP	Hrubý domácí produkt
DPH	Daň z přidané hodnoty
SITC	Standardní mezinárodní klasifikace zboží
ČR	Česká republika
USA	Spojené státy americké
ZO	Zahraniční obchod

Úvod

Dánsko je velmi zajímavou zemí, ať již z hlediska přírodních krás, historie, kulturního dědictví, ale též z politického a ekonomického vývoje. Bakalářská práce o vývoji ekonomiky a postavení Dánska v Evropské unii pro mě znamenala příležitost k jejímu hlubšímu seznámení.

Dánsko, stejně jako Irsko a Velká Británie, se stalo členem Evropských společenství, předchůdce dnešní Evropské unie, při prvním rozšíření v roce 1973. Patří tedy k historicky starším členům Evropské unie. Jeho pozice v EU však není jednoduchá, velký podíl na tom mají čtyři výjimky, které mu byly přiznány Edinburským kompromisem, když v referendu v roce 1992 Dánové neschválili Maastrichtskou smlouvu. Žádný jiný členský stát EU nemá výjimky podobného charakteru jako Dánsko, což ho činí zajímavým případem pro studium.

Dánská ekonomika je ve srovnání s ostatními členskými státy relativně malá. Na druhou stranu je Dánsko ekonomikou velmi výkonnou. Protože jde o ekonomiku značně otevřenou, s historicky dlouhou a významnou obchodní tradicí, hraje v dánském hospodářství velmi důležitou roli mezinárodní obchod.

Dánsko disponuje stabilním ekonomickým i politickým zázemím, které vytváří dobré předpoklady pro jeho další rozvoj. V rámci EU dosahuje Dánsko tradičně nejlepších ekonomických výsledků

Cílem této práce je popsat ekonomický vývoj, především základní ekonomické ukazatele a zhodnotit integrační proces Dánska, důvody pro vstup do Evropských společenství/Evropské unie, jaké jsou přínosy členství a hlavně jaká jsou specifika dánského členství v EU.

V první kapitole se věnuji představení Dánska z hlediska nejvýznamnějších aspektů. Jedná se především o historii země, která je velmi rozsáhlá a je spjata s mnoha historickými událostmi. Dále vývoji obyvatelstva, které je víceméně homogenní, jeho administrativní členění a autonomní oblasti náležící k Dánsku. Závěr kapitoly jsem věnovala politickému systému Dánska.

Druhá část je zaměřena na vývoj ekonomiky v posledním desetiletí. Jsou zde podrobněji popsány základní makroekonomické ukazatele, které Dánsko charakterizují jako velmi vyspělou zemi. Zaměřuji se na ekonomickou strukturu Dánska a na zahraniční obchod, který hraje v dánské ekonomice, jakožto malé otevřené zemi, velkou roli.

Ve třetí kapitole je popsána hospodářská politika státu, která se vyznačuje charakterem státu blahobytu. V Dánsku je uplatňován tzv. Skandinávský model, který se vyznačuje

širokým spektrem sociálních služeb založených na občanství. Nevýhodou modelu je zatěžování obyvatel vysokými daně.

Čtvrtá kapitola zachycuje důsledky vstupu Dánska do Evropské unie. Především důvody vstupu do společenství. Dánsko přistoupilo mezi prvními už v roce 1973 spolu s Velkou Británií a Irskem, a to k zakládající šestici států. Dále je popsán průběh jednotlivými etapami vývoje Evropské unie a výjimky z Maastrichtské smlouvy.

V poslední kapitole jsem se zaměřila na komparaci Dánska s ostatními zeměmi Evropské unie, ať už z hlediska hospodářské politiky nebo základních makroekonomických ukazatelů. Jak už jsem zmínila ve třetí kapitole, tak Dánsko patří spolu s dalšími státy mezi státy, kde je uplatňována hospodářská politika státu blahobytu. Z hlediska ekonomického patří Dánsko mezi státy nejvyspělejší, které mají velmi nízkou inflaci, podprůměrnou nezaměstnanost a vysoký podíl hrubého domácího produktu na obyvatele. Na základě průzkumu Eurobarometr bylo dánské obyvatelstvo vyhlášeno nejspokojenějším v rámci EU. Velmi spokojená je podle průzkumu, v němž odpovídalo přes 26.000 lidí, polovina Dánů.

Ke studiu a přípravě bakalářské práce jsem použila odborné publikace věnované jak samotnému Dánsku, tak především Evropské unii. Dále články k danému tématu uvedené na internetu a internetové stránky zabývající se vztahem Dánska a Evropské unie.

1. Základní informace

Dánsko (dánsky *Danmark*) leží mezi 54° a 58° severní šířky a mezi 8° a 15° východní délky. Spolu s Grónskem a Faerskými ostrovy tvoří státní celek Dánské království (*Kongeriget Danmark*). Dánsko je nejmenší ze skandinávských zemí. Je tvořeno Jutským poloostrovem a přibližně 407 ostrovy, z kterých je 79 obydleno. Severní moře tvoří přírodní hranici na západ, stejně jako Baltské moře hranici východní. Jedinou pevninskou hranici má Dánsko na jihu s Německem. Od ostatních skandinávských zemí je děleno průlivy Skagerrak a Kattegat.¹

Dánské území o rozloze 43 098 km² je poměrně ploché, průměrná nadmořská výška státu nepřesahuje 30 metrů. Nejvyšším vrcholem Dánska je 173 m vysoký Yding Skovhøj. Naopak nejnižším bodem je Lammefjord s nadmořskou výškou -7 m.

Hlavním městem a zároveň největším s počtem 511 686 obyvatel je Kodaň. Mezi další velká dánská města patří Århus, Aalborg a Odense.²

Obrázek 1 - Satelitní mapa Dánska, Pramen: maps.google.cz

¹ *Oficiální web o Dánsku* [online]. [cit. 2008-11-05]. Dostupný z WWW: <www.denmark.dk>

² *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2000 [cit. 2008-11-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.mzv.cz/www/mzv/stat.asp?StatID={A381F7F2-FFCF-4D8C-86DE-03D926A6C6F8}>>.

1.1. Historie

Ústí Baltu a Severního moře zčásti přehrazují poloostrovy Skåne a Jutsko a bezpočet ostrovů. Poté co se rozpadla Římská říše a národy se daly do pohybu, vpadly do této oblasti germánské kmeny. Po roce 200 našeho letopočtu se na mnoha místech ve východním Jutsku a na ostrově Fyn odehrávaly krvavé řeže mezi nájezdníky a místním obyvatelstvem. Jeden z pronikajících kmenů byl podle všeho totožný s Dány, o nichž se v 6. století zmiňují evropští historiografové. Předpokládá se, že přišli z Východu a při ústí Baltu se střetli s Juty. Archeologové se domnívají že oblast se politicky dělila na řadu malých, avšak dosti bohatých království. Moc se díky geografickému uspořádání uplatňovala plavbou podél pobřeží a po velkých vodních tocích. Největší námořní království se rozpadlo smrtí krále Knuda Velkého roku 1035. Z jedné části se zrodilo dánské království a v následujících třech letech vytvořili jeho obyvatelé materiální základ pro nový politický vývoj.

Páteř dánské společnosti tvořila královská moc, biskupové a šlechta představovali mocenskou elitu, která s korunou buď sympatizovala, nebo s ní soupeřila.

Roku 1523 definitivně ztroskotaly snahy dánských králů ovládnout Švédsko a dánská monarchie dostala obrysy, které přetrvaly až do roku 1814. Říše teď sestávala z Dánska, Norska, vévodství Šlesvicko a vévodství Holštýnsko – pokud ovšem odhlédneme od pozdější ztráty Skåne, léna Bohus a jiných norských krajů. Dánsko se na sklonku středověku stalo německou kulturní provincií a zůstalo jí až hluboko do 19. století.

V období 1720 až 1848 se v Dánsku zrodila moderní společnost. Zhruba 80% obyvatelstva sice ještě bydlelo a pracovalo na venkově, ale sociální struktura a produkční základna se radikálně proměnila. Změněná sociální struktura, rozvinutá tržní ekonomika, etablovaný veřejný sektor a vyhraněná touha po demokracii, to vše postrčilo Dánsko značný kus na cestě směrem k modernizaci. Zato zahraničně-politický vývoj příznivý nebyl. Roku 1814 muselo Dánsko ve prospěch Švédska postoupit Norsko, v polovině 19. století přišlo o kolonie u Zlatého pobřeží a v Indii.

Na období 1914 až 1939 se podepsaly válka a hospodářská krize. V první světové válce se Dánsku podařilo udržet neutralitu a z mezinárodní situace po jejím skončení se zrodily dnešní dánské hranice. Dobu sice silně poznamenala nejistota, avšak rozmach hospodářství, sociální péče i demokracie, započatý v předchozích dekadách, pokračoval. Populace Dánska se zvýšila ze tří na čtyři miliony, ale produkce na hlavu vzrostla zhruba o 40%. Všeobecné volební právo konečně dostalo svého názvu a od roku 1915 směly volit i ženy a služebnictvo.

Krise z roku 1929 Dánsko přímo nezasáhla. Do USA mířilo jen jedno procento vývozu a příliv amerického kapitálu nehrál v dánském hospodářství žádnou roli. Evropa však zažívala zemědělskou krizi pramenící z opětovného navýšení válkou zničené produkce. V Dánsku dostoupila nezaměstnanost vrcholu roku 1932. Nemohlo být pochyb, že zemi do krize přivedly výhradně vnější faktory. Proti krizi vedla vláda defenzivní politiku. Politici nepovažovali za možné krizi odvrátit, jen zmírnit její sociální dopad.

Snahy zachovat neutralitu byly úspěšné v první světové válce. V druhé světové válce ztroskotaly. Přesto vyšlo Dánsko z německé okupace s neporušenými společenskými strukturami. Okupace ale vážně zpochybnila politiku neutrality a to ovlivnilo dánskou zahraniční politiku následujících let. Přijetím okupace vláda dosáhla toho, že Německo pohlíželo na Dánsko po celou válku jako na suverénní stát, proti kterému neválčí. Do 29. srpna 1943 nadále úřadovaly ústavní orgány, vláda, parlament a král, poté je vystřídala ústřední administrativa vedená ministerskými náměstky. Ačkoliv suverenita země byla pouhou iluzí, dánská situace se od poměrů v ostatních okupovaných státech lišila. V Dánsku nebyla zavedena německá administrativa a německé úřady nemohly změnit dánské zákony ani dánským úřadům dávat příkazy.

V posledních měsících války se situace vyostřovala a Dánsko se začalo podobat ostatním obsazeným zemím. Gestapo sáhlo při potlačování dánského odboje i k mučení a popravám.

V roce 1945 opět zavládl mír, ale návrat do poměrů třicátých let nepřicházel v úvahu. Také Dánsko zásadně poznamenala počínající studená válka. V konfrontaci komunistického Východu a kapitalistického Západu se Dánsko připojilo k západním zemím, využilo nabídky Marshallovy pomoci a začlenilo se v roce 1949 do NATO. Ekonomika se normalizovala, ale mezinárodní konjunktura trvající do konce roku 1973 se v Dánsku projevila koncem padesátých let.

V tomto období se zrodil dánský stát blahobytu. Tento sociální stát a vysoká životní úroveň radikálně proměnily dánskou společnost, mezilidské vztahy, kulturu i politiku. V roce 1973 se Dánsko stalo členem Evropského hospodářského společenství (EHS).³

1.2. Obyvatelstvo

Počet obyvatel Dánska je 5 489 022, z toho jich 47 246 žije na Faerských ostrovech a 56 901 v Grónsku. Přírozený přírůstek obyvatelstva činí 0,3%. Hustota zalidnění ve vlastním

³ BUSCK, Steen, POULSEN, Henning. *Dějiny Dánska*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Lidových novin, 2007. 42 s. ISBN 978-80-7106-908-9.

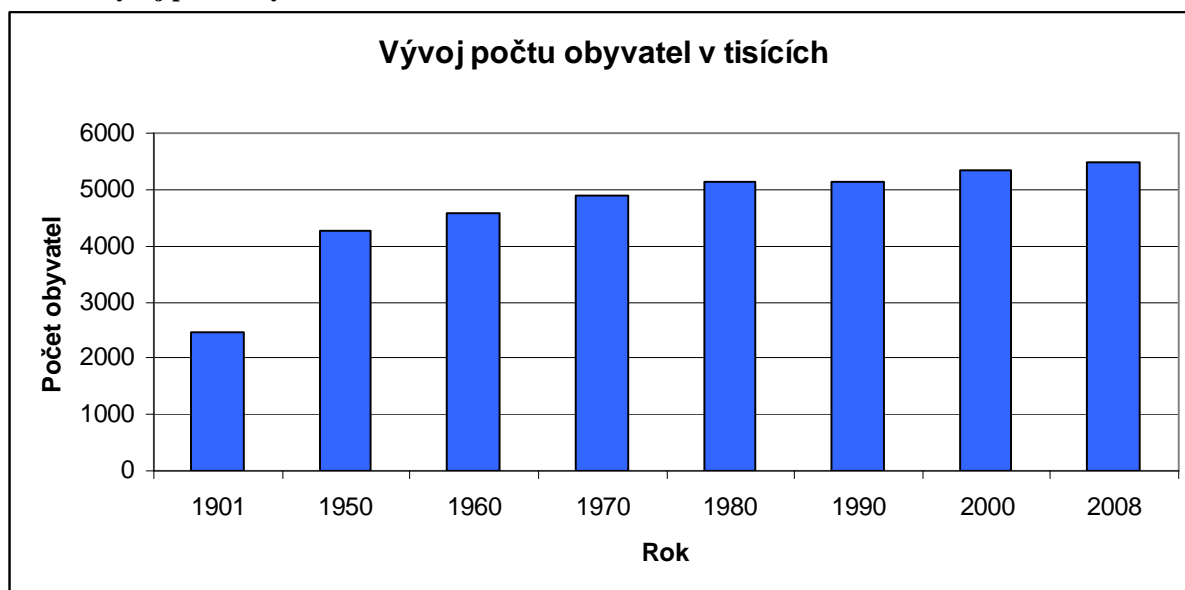
Dánsku se pohybuje okolo 125 obyvatel na km². V Dánsku je vysoká míra urbanizace, téměř 1/3 obyvatel žije v aglomeraci hlavního města.

Tabulka 1 - Vývoj počtu obyvatel v tis.

1901	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2008
2447	4252	4566	4907	5122	5135	5330	5476

Pramen: Danmarks Statistik: www.dst.dk

Graf 1 - Vývoj počtu obyvatel v tisících

Pramen: Dansk Statistik: www.dst.dk

Průměrná délka života dosahuje 77 let, u mužů je to 74,7 let, u žen pak 79,2 let. Z hlediska struktury obyvatel podle pohlaví žije v Dánsku 49,50 % mužů a 50,50 % žen. Do ekonomicky aktivní části obyvatel se řadí 51,5 %.

Dánsko je národním státem, dánská společnost je více méně homogenní, přes 90 % obyvatel tvoří Dánové. Na jihu Jutského poloostrova žije německá menšina. Další 8,6 % tvoří imigranti a jejich potomci, nichž 51,9 % pochází z Evropy (vč. Turecka a zemí bývalé Jugoslávie), 33,7 % z Asie (Irák, Pákistán, Írán, Libanon) a 9,7 % z Afriky (Somálsko, Maroko). V roce 1984 byla cizinců pouhá dvě procenta populace, v roce 2006 se jejich počet vyšplhal na 6,5 %. V Dánsku žije 350 436 přistěhovalců a jejich počet se neustále zvyšuje.

Podle průzkumů veřejného mínění z přelomu let 1997 a 1998 považovalo uprchlickou a přistěhovaleckou politiku za největší problém v zemi 47 % Dánů. Obdobný vývoj zaznamenáváme v celé západní Evropě. A proto v roce 1998 přijal Folketing nejprísnější cizinecký zákon v EU.

V Dánsku převládá protestantské náboženství. K luteránské Dánské lidové církvi (*Dansk Folkekirke*) se hlásí 84 % obyvatelstva. Vlivem imigrace je druhým nejrozšířenějším náboženstvím v zemi islám (přes 2 %). Zbytek obyvatel vyznává jiné protestantské nebo katolické náboženství.

Úředním jazykem v Dánsku je dánština, na autonomních územích také faerština a grónština. Nejčastěji používaným cizími jazyky je angličtina, němčina a ostatní skandinávské jazyky.⁴

1.3. Administrativně správní členění

Z hlediska administrativně správního bylo Dánsko dříve, podle obecní reformy z r. 1970, rozčleněno na města Kodaň a Frederiksberg a 14 krajů (*amtù*), které se dále dělily na 271 obcí (*komun*).

Počínaje 1. lednem 2007 bylo dle plánu vlády zavedeno nové územní rozdělení Dánska. Ten stanovil místo krajů 5 regionů (Severní Jutsko, Střední Jutsko, Jižní Dánsko, Sjaelland a Region Hlavní město) a počet komun zredukoval na 98.

Jedná se o největší reformu za posledních 30 let a je významným bodem současné liberálně-konzervativní dánské vlády. Zrušení správních okresů bylo dlouhodobě významným cílem Konzervativců i Lidovců. Lidovci v červnu 2004 reformu podpořili, čímž se ji dostalo parlamentní většiny, přestože tato strana by preferovala zrušení správních okresů bez nahrazení novými správními celky střední úrovně (mezi vládou a obcemi).

Volby do komunálních a krajských zastupitelstev se konají každé 4 roky. Poslední se konaly v roce 2005.

1.3.1. Autonomní oblasti

K Dánskému království patří dvě autonomní oblasti - Faerské ostrovy a Grónsko. Faerské ostrovy získaly samosprávný statut v roce 1948 a Grónsko v roce 1979. Obě oblasti mají svoji vládu a zákonodárné sbory, které rozhodují o vnitřních záležitostech. O zahraniční a obranné politice rozhoduje ústřední dánská vláda v Kodani, která oběma oblastem poskytuje vysoké finanční dotace. Ani jedna autonomní oblast není členem EU.⁵

⁴ *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2000 [cit. 2008-11-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.mzv.cz/www/mzv/stat.asp?StalID={A381F7F2-FFCF-4D8C-86DE-03D926A6C6F8}>>.

⁵ Viz. tamtéž

Grónsko

Grónsko (*dánsky Grønland* - "Zelená země") se nachází severovýchodně od Kanady, čímž je geograficky součástí Severní Ameriky - ale historicky, politicky a ekonomicky se jedná o zemi velmi propojenou s Evropou. Rozloha Grónska je padesátkrát větší než samotného Dánska a činí 2 166 086 km².

V červenci 2008 zde žilo 56 326 obyvatel, z toho téměř 90 % eskymáci a dánsko-eskymáctí míšenci. Počet obyvatelstva stagnuje či velmi mírně klesá. Hustota zalidnění činí pouze 0,026 obyvatel na km². Oficiálním jazykem v Grónsku je grónština. Mimo ni se zde běžně používá i dánština, obzvláště v hlavním městě Nuuku.

Do severodánského společenství přitekly v 70. letech z Dánska finanční částky, aby se zmodernizovalo a vyrovnalo „Jihodánům“. Následkem modernizace ustupovala tradiční lovecká kultura a obyvatelstvo se začalo věnovat rybolovu. Grónané požadovali větší míru sebeurčení a dánská strana nárokům v roce 1975 vyhověla zřízením samosprávné komise, která měla za úkol vypracovat návrh samosprávy podobné té na Faerských ostrovech. Grónsko samosprávu získalo v roce 1979. Grónané se brzy chopili čerstvě nabyté svobody. Na základě referenda konaného v roce 1982 Grónsko v roce 1985 z EHS vystoupilo.

V zemi sídlí parlament (*Landsting*) volený na 4 roky, který ze svých 31 poslanců volí premiéra a vládu (*Hjemmestyre*). Ty řídí veškeré záležitosti týkající se grónské domácí politiky včetně zákonodárství. Hlavou státu je dánský monarcha, premiérem je obvykle předseda nejsilnější strany v grónském parlamentu.

Obrázek 2 - Grónsko, Pramen: www.celysvet.cz

Faerské ostrovy

Faerské ostrovy (dánsky *Færøerne*- “Ovčí ostrov“) jsou souostroví v severním Atlantickém oceánu na jihozápadním okraji Norského moře. Souostroví se skládá z 18 ostrovů, 11 ostrůvků a 779 malých skalnatých ostrůvků. Celková rozloha činí 1395,74 km², z toho 0,5 % tvoří vodní plochy. Na ostrovech žilo v roce 2007 48 451 obyvatel, z toho 19 282 v hlavním městě Tórshavn. Úředními jazyky jsou faerština a dánština.

Faerské ostrovy jsou samosprávným územím Dánska od roku 1948. Mají vlastní parlament a vlajku. Faerský parlament má 35 poslanců. V posledních volbách kandidovalo sedm politických uskupení, z nichž šest se dostalo do parlamentu. Nejsilnější parlamentní stranou je Republikánská strana, která má 8 poslanců.

Nejdůležitějším odvětvím na ostrovech je rybnářství. To představuje celých 97 % exportu. Ročně faerští rybáři uloví přes 600 000 tun ryb. Mezi další zdroje příjmů patří turismus.

V roce 1973, když Dánsko vstupovalo do Evropských společenství, se Faerské ostrovy rozhodly jej nenásledovat a zůstat tak mimo ES. Hlavním důvodem byl rybolov jako základ faerské ekonomiky.

Obrázek 3 - Faerské ostrovy, Pramen: www.faerske-ostrovy.cz

1.4. Politický systém

Hlava státu

Hlavou státu je královna Margrethe II. (plným jménem Margrethe Alexandrina Thorkildur Ingrid), narozená 16. dubna 1940. Margrethe II. nastoupila na trůn 14. 1. 1972 po svém otci Frederikovi IX. V roce 1967 se vdala za Jeho královskou Výsost prince Henrika. Kompetence panovnice jsou upraveny Ústavou Dánska. Panovnice nevstupuje do politiky, formálně však jmenování nebo odvolání či odstoupení předsedy vlády a členů vlády stvrzuje svým podpisem. Svým podpisem rovněž schvaluje zákonné akty, nicméně přímo do jednání o složení kabinetu nebo o podobě zákonů nevstupuje. Panovnice má výsadu udělovat milost příp. amnestii.⁶

Obrázek 4 - Dánská královna Margrethe II. s princem Henrikem, Pramen: www.kongehuset.dk

Parlament

Dánsko je konstituční monarchie s mnohaletou tradicí parlamentní demokracie. V roce 1953 byl zrušen dvoukomorový parlament a v dnešním jednokomorovém Folketingu zasedá 179 poslanců (z nichž 37 % tvoří ženy). 175 poslanců kandiduje za Dánsko a po dvou za Grónsko a Faerské ostrovy. Volební období je čtyřleté a pro vstup do Folketingu platí dvouprocentní klauzule. Volební účast se pohybuje okolo 82 - 88 %. Předsedou parlamentu je od 27. 11. 2007 Thor Pedersen (Liberální strana Venstre).

Poslední všeobecné volby proběhly 13. listopadu 2007. Volební účast byla 86,5 %. Vítězem voleb se již pro třetí volební období stala Liberální strana Venstre.⁷

⁶ Velvyslanectví České republiky v Dánsku [online]. [cit. 2008-11-11]. Dostupný z WWW: <<http://cz.czechembassy.dk/cmspublic/%5B759%5D.asp>>.

⁷ Český portál o Evropské unii [online]. 2008 [cit. 2008-11-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz>>.

Vláda

Ve vládě vždy dominovaly sociálně demokratické kabinetů, avšak poslední parlamentní volby z února 2005 vyhrála podruhé za sebou Liberální strana Venstre pod vedením Anderse Fogh Rasmussena. Strana utvořila menšinovou vládní koalici s Konzervativní lidovou stranou za tiché podpory antiimigrační Dánské lidové strany. Svoji vedoucí pozici potvrdila Liberální strana Venstre i v předčasně vypsaných volbách, které se konaly dne 13. listopadu 2007. Premiér A. F. Rasmussen sestavil novou vládu opět spolu s Konzervativní lidovou stranou.⁸

Obrázek 5 - Dánská vláda v čele s A. F. Rasmussenem, Pramen: www.stm.dk

2. Vývoj ekonomiky Dánska

Dánsko patří mezi státy s moderním tržním hospodářstvím, technicky vyspělým zemědělstvím a rozsáhlou vládní sociální politikou (sociálně-demokratický model welfare state). Vyspělost dánské ekonomiky se projevuje vysokou životní úrovní, pevnou měnou i značnou závislostí na obchodu se zahraničím, ale aktivní obchodní bilancí. Ačkoli Dánsko splňovalo ekonomická kritéria Evropské měnové unie (EMU), rozhodli Dánové v referendu v září 2000 o nepřipojení se ke společné měně Euro.

Dánská ekonomika patří celosvětově mezi silné a efektivní. Právě proto je mnohdy Dánsko uváděno politiky i ekonomy jako "vzorová země". Má vysoké daně, štedrou sociální síť, pružný trh práce (flexicurita) a výbornou situaci veřejných financí. Stejně výbornou má kvalitu veřejných služeb, školství a dalších sociálních sektorů, zároveň ale i vysokou

⁸ Český portál o Evropské unii [online]. 2008 [cit. 2008-11-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz>>.

konkurenceschopnost. Často vychází z různých multi-kriteriálních mezinárodních srovnání jako "nejšťastnější", nejblahobytnější země. Vysoké hodnocení je uváděno pro tuto severskou zemi i v analýzách Evropské komise.

Silný růst dovedl ale dánskou ekonomiku ke kapacitním mezím, zejména u disponibilní pracovní síly. Jen málokdo by ještě před třemi roky předpokládal, že počet nezaměstnaných by mohl klesnout na pouhých 44 000. S tím souvisejí i vzrůstající nejistoty ohledně dalšího budoucího hospodářského vývoje či dokonce obavy ze zhoršení ekonomické situace.⁹

2.1. Ekonomická struktura

Tabulka 2 - Podíl sektorů národního hospodářství na HDP v roce 2006

Sektor		Podíl
Primární		1,6%
	Těžba	0,2%
	Zemědělství	1,4%
Sekundární		26,0%
	Zpracovatelský průmysl	20,1%
	Stavebnictví	5,9%
Terciární		72,4%
	Banky	24,0%
	Vláda, zdraví, vzdělání	26,6%
	Doprava a Obchod	21,5%

Pramen: OECD: www.oecd.org

Průmysl

Dánsko je tradiční průmyslovou zemí. Průmysl se podílí 26 % na tvorbě HDP a plnými 75 % na dánském exportu. Na celkové zaměstnanosti se podílí 23,8%. Dánsko nemá automobilový průmysl, je zaměřeno na přesné strojírenství. Ze strojírenských oborů hraje významnou roli výroba zemědělských strojů a zařízení, výroba větrných elektráren, lodí, motorů a čerpadel. Důležitá je také produkce zdravotnických a diagnostických zařízení. Z dalších významných průmyslových oborů jmenujme výrobky z plastů a kaučuku (plastové hračky) a ze dřeva (silný nábytkářský průmysl). Ve skandinávském měřítku spotřebovává dánský průmysl daleko méně energie – pouze 20 % z celkové spotřeby. Tím je Dánsko zemí energeticky nenáročnou. Jednou z příčin je, že v Dánsku nejsou energeticky náročné provozy, což činí zemi závislou na dovozu surovin a hutních výrobků. Souvisí to také se současným trendem, tj. převáděním těchto provozů do zemí s nižšími náklady na energii.

⁹ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. 2000 [cit. 2008-11-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StalID={A381F7F2-FFCF-4D8C-86DE-03D926A6C6F8}>>.

Dánsko je zaměřeno především na zpracovatelský průmysl, který činí 20,1 % sekundárního sektoru. Zpracovatelský průmysl je specializován zejména na mléčné výrobky, vepřové maso a rybí konzervy. Okolo 70 % produkce potravin a ryb se vyváží a vývoz těchto výrobků stále představuje více než 16 % celkového dánského exportu.

Na plný pracovní úvazek pracuje v dánském průmyslu 17 % ekonomicky aktivních obyvatel. Je zde také velký podíl částečných pracovních úvazků, který v roce 2006 činil 6,8 %.

Tabulka 3 – Podíl jednotlivých odvětví na celkovém dánském průmyslu v roce 2006

Výroba a zpracování	Podíl v %
Potraviny, nápoje, tabák	23,0
Elektrická a optická zařízení	12,7
Stroje a zařízení	12,5
Chemikálie včetně léků	10,5
Zpracování základních kovů	8,3
Papírenské výrobky, tiskárenství	6,1
Nábytek	5,4
Ropné produkty	4,6
Gumárenské a plastické hmoty	4,1
Výrobky z dalších nekovových materiálů	3,7
Dopravní technika	3,0
Dřevo a dřevěné produkty	2,6
Textil, oblečení, kůže	1,8

Pramen: Oficiální portál pro podnikání a export, www.businessinfo.cz

Stavebnictví

V roce 2005 se stavebnictví podílelo na celkovém HDP ve výši 5,9 %. Stavebnictví se podílí 6,8 % na celkové zaměstnanosti. Největšího růstu dosáhlo v letech 1999 a 2000, kdy investice do obnovy obytných nemovitostí následkem orkánu v roce 1999 dosahovaly až 10 % HDP. Poté se až do konce roku 2002 drželo stavebnictví zhruba na stejné úrovni. Hospodářská recese v roce 2003 se však projevila poklesem o 4,5 %. Obnovená chuť obyvatelstva ke spotřebě měla v roce 2005 za následek oživení bytové výstavby o 6 %.¹⁰

Zemědělství (rybolov, lesnictví)

Zemědělství se podílí na celkovém HDP 1,4 %; na plný úvazek zaměstnává cca 37 tisíc lidí, což představuje zhruba 3,1 % podíl na celkové zaměstnanosti. Pokud však zohledníme

¹⁰ *Hospodářská komora Praha : Eurochamber Praha* [online]. [2006] [cit. 2009-04-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.hkp.cz/zahranici/zeme.php?id=39>>.

i sezónní zaměstnance je tento podíl asi 3x větší. Zemědělská výroba je známa svou efektivností a kvalitou.

V Dánsku bylo koncem roku 2004 více než 45 tis. zemědělských farem. V dlouhodobém trendu se sice vývoj ubírá spíše směrem k menšímu počtu větších usedlostí, malé farmy do 30 ha ale naprosto dominují celému severskému zemědělství včetně Dánska, kde jejich podíl činí přibližně 50 %. Dynamicky se rozvíjí tzv. ekologické zemědělství; v současnosti je v zemi registrováno 3,5 tisíce autorizovaných ekologických farem. Je obděláváno 69 % (2,6 mil ha) celkové plochy Dánska.¹¹

Poměr mezi živočišnou a rostlinnou produkcí je 63:37. V rámci živočišné výroby se nejvíce chovají prasata (počet cca 12 miliónů) a drůbež (17 miliónů). Významná je i výroba kožešin (především z norků). Dánsko je proslulé svými aukcemi kožešin, které patří k největším na světě.

V rostlinné výrobě převažují obilniny (90 %) nad okopaninami (10 %). V průmyslu zpracování ryb jsou hlavními produkty konzervované ryby (36 %), rybí moučka (20 %) a dále rybí filé a sušené ryby (obojí po 16 %).

Na rozdíl od ostatních skandinávských zemí je Dánsko velmi spíše pokryto lesy; 4,7 tis. km² znamená pouhých 11,3 % z celkové plochy. Tato skutečnost také znamená, že Dánsko je čistým dovozcem dřeva, papíru, celulózy a kartónů.

Dánské právo obsahuje ustanovení na regulaci dánského zemědělství. Jejím účelem je zachování rodinného farmářství, udržení kvality půdy, stejně jako vynucení jistoty, že kultivace půdy, její vlastnictví, soulad s životním prostředím a vedení farem budou prováděny nejlepším možným způsobem.

Služby

Služby jsou na velmi vysoké úrovni a na celkové zaměstnanosti se podílejí 72,4 %. V procesu industrializace Dánska a budování státu blahobytu po 2. světové válce zažil i sektor služeb rychlý a extenzivní růst. Na rozdíl od výrobních odvětví, kde se předpokládá další pokles zaměstnanosti, se dá očekávat, že počet zaměstnanců (zejména v soukromých službách) bude stabilní, popřípadě s mírně rostoucí tendencí. Především finanční a telekomunikační služby, pojišťovnictví a poradenské služby se v uplynulých letech velmi rychle přizpůsobily jednotnému trhu EU. Rychle se rozvíjející oblastí je i turistika.¹²

¹¹ TIXIC : Dánsko - průvodce [online]. c2008-2009 [cit. 2009-03-31]. Dostupný z WWW: <<http://cs.tixik.com/c/evropa-3/dansko-66/>>.

¹² Oficiální portál pro podnikání a export. [online]. c1997-2009 [cit. 2008-11-10] Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/dansko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000808/>>.

Doprava

Dopravní infrastruktura je na špičkové úrovni. Dánský systém dopravní infrastruktury patří mezi nejvýkonnější na světě. Kodaňské letiště je jedno z nejmodernějších v Evropě.

Pro Dánsko, jako částečně ostrovní zemi, má značný význam neustálý rozvoj dopravní sítě. Významné spojení mezi ostrovy Fyn a Sjælland přes Store Bælt (most a tunel v celkové délce 13,4 km) umožňující pozemní spojení Kodaně (ostrova Sjælland) s Evropským kontinentem bylo pro vlakovou dopravu dokončeno v květnu 1997 a od června 1998 je v provozu pro dopravu silniční. 1. července roku 2000 došlo k otevření pevného spojení (tunel a most) mezi Kodaní a švédským Malmö.¹³

V roce 1992 dosáhlo Dánsko soběstačnosti ve spotřebě ropy a zemního plynu. V současné době je Dánsko třetím největším producentem ropy v Severním moři.¹⁴ V roce 2006 vyprodukovalo Dánsko 15,2 mil. tun ropy, z toho 11,5 mil. tun bylo vyvezeno do zahraničí. Největším odběratel dánských ropných surovin je Švédsko (4,9 mil. tun).

Energetika

Pokud jde o produkci energie, Dánsko nepoužívá jaderné zdroje a k výrobě tepla a elektrické energie využívá ropné produkty, zemní plyn, dovážené uhlí, biomasu a obnovitelné zdroje, zejména vítr. Pevná paliva, ropa a zemní plyn se na celkové dodávce energie podílí zhruba 88 %, obnovitelné a geotermální zdroje zhruba 12 %. Dánsko je dlouhodobě energeticky nezávislé a je čistým vývozcem energie.

2.2. Vývoj HDP

„Hrubý domácí produkt vyjadřuje tržní hodnotu všech statků a služeb, které byly vyrobené v určité zemi za jeden rok. HDP patří mezi rozhodující veličiny, podle kterých posuzujeme ekonomickou výkonnost zemí. Pro komparaci ekonomické úrovně jednotlivých zemí se hodnota tohoto ukazatele přepočítává na jednoho obyvatele.“¹⁵

Druhou polovinu devadesátých let v Dánsku lze charakterizovat silným růstem HDP, který v letech 1994-1996 dosahoval 3,4 %. Růst pokračoval i v následujících letech a byl posílen celosvětovým poklesem úrokových měr. Díky zvýšení ekonomické aktivity výrazně

¹³ *Oficiální portál pro podnikání a export.* [online]. c1997-2009 [cit. 2008-11-10] Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/dansko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000808/>>.

¹⁴ Nejvíce ropy v Severním moři vyvází Norsko (116,5 mil. tun), druhá je Velká Británie (76,8 mil. tun)

¹⁵ PROVAZNÍKOVÁ, Romana, VOLEJNÍKOVÁ, Jolana. *Makroekonomie : cvičebnice.* 3. vyd. Slaný : Melandrium, 2006. 30 s. ISBN 80-86175-47-2

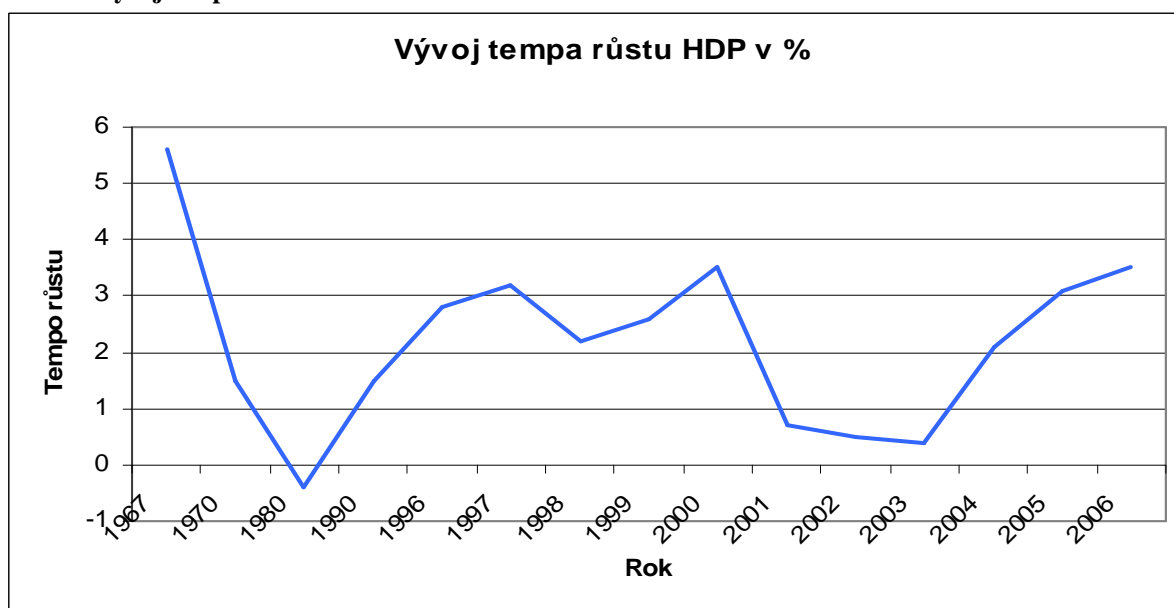
poklesla nezaměstnanost, běžný účet platební bilance se však opět po delší době ocitl v deficitu. Vláda ve snaze zabránit přehřátí ekonomiky podporovala soukromé úspory a zpřísnila fiskální politiku.

Tabulka 4 – Vývoj tempa růstu HDP v %

1967	1970	1980	1990	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
5,6	1,5	-0,4	1,5	2,8	3,2	2,2	2,6	3,5	0,7	0,5	0,4	2,1	3,1	3,5

Pramen: OECD: www.oecd.org

Graf 2 - Vývoj tempa růstu HDP v %

Pramen: OECD : www.oecd.org

V 60. letech činil ekonomický růst průměrně 4,3 %, v 70. letech klesl na 2 % a v 80. letech na 1,7 %. V deváté dekádě dosáhl zrychlení a poměrně stabilního růstu bez výkyvů. Upevnění fiskální politiky v kombinaci s růstem úrokové míry způsobilo žádoucí pokles ekonomické aktivity v roce 1999. Průměrný růst HDP dosahující v roce 1997 3,2 % se snížil o jedno procento, v následujícím roce však opět vzrostl. V letech 1999 a 2000 vykazoval běžný účet platební bilance opět přebytek a nezaměstnanost nadále klesala.

Výrazný pokles v růstu HDP způsobil silný pokles exportů v letech 2000-2001, které byly významně ovlivněny mezinárodní recesí. Nejistota ohledně vývoje na světových trzích, i celosvětová krize, k níž přispěly události kolem 11. září 2001, také přispěly k poklesu investiční aktivity a ekonomiku v roce 2002 usměrňoval pouze 2 % růst soukromé spotřeby.

Překonání útlumu hospodářského růstu v roce 2003 se projevilo opětovným růstem HDP v následujícím roce, který téměř dosáhl hranice 2 %. Dánsko patří mezi nejvýkonnější ekonomiky EU.¹⁶

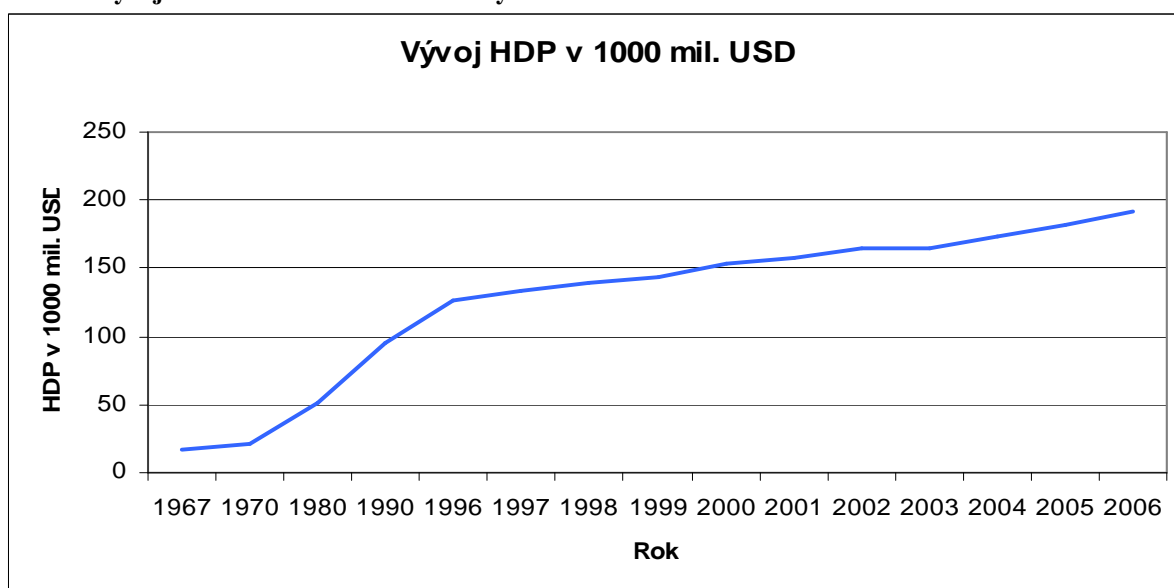
2.2.1. Vývoj HDP v 1000 mil. USD

Tabulka 5 – Vývoj HDP v 1000 mil. USD, v běžných cenách

1967	1970	1980	1990	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
17,3	20,9	51,3	95,2	126,8	133,6	138,6	143,3	153,7	157,8	165,3	164,2	173,9	182,2	191,5

Pramen: OECD: www.oecd.org

Graf 3 - Vývoj HDP v 1000 mil. USD v běžných cenách

Pramen: OECD: www.oecd.org

Hrubý domácí produkt v Dánsku neustále roste. Jeho hodnota se od vstupu do EU zvýšila jedenáctkrát a dosahuje hodnoty 191,5 bilionů USD . Největší vzestup byl zaznamená po roce 1980 a do roku 1990 se zvýšil na dvojnásobek předchozí hodnoty. Rychlejší růst pokračoval až do roku 1996. V posledních letech se HDP zvyšuje ale již ne s takovou intenzitou.

¹⁶ CIHELKOVÁ, Eva, JAKŠ, Jaroslav. *Evropská integrace : Evropská unie*. 1. vyd. Praha : VŠE, 2004. 45 s. ISBN 80-245-0854-0.

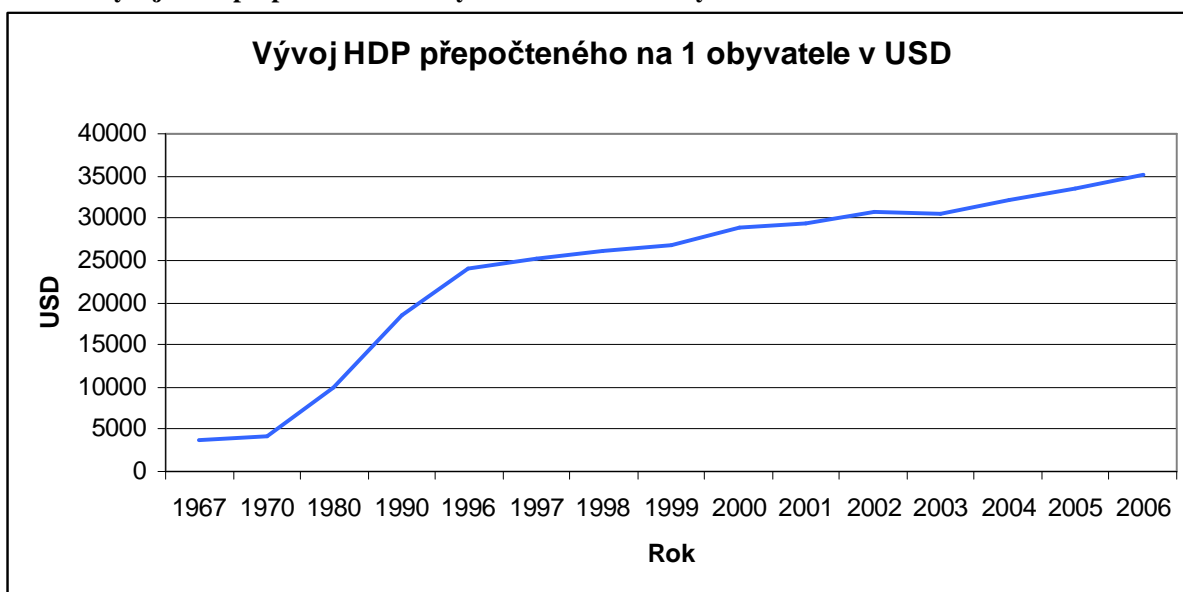
2.2.2. Vývoj HDP přepočteného na obyvatele v USD

Tabulka 6 - Vývoj HDP přepočteného na obyvatele v USD, v běžných cenách

1967	1970	1980	1990	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
3596	4241	10018	18512	24099	25272	26145	26926	28790	29455	30756	30462	32185	33626	35217

Pramen: OECD: www.oecd.org

Graf 4 - Vývoj HDP přepočteného na obyvatele v USD v běžných cenách

Pramen: OECD: www.oecd.org

Vývoj HDP na obyvatele, který znázorňuje ekonomickou úroveň obyvatel v daném státě, se rok od roku zvyšuje. Od vstupu do EU se zvýšil desetkrát a dosáhl tak 35 217 USD na obyvatele. Ve srovnání mezi státy Evropské unie dosahuje Dánsku stabilně jedné z nejvyšších hodnot.

2.3. Vývoj míry inflace

„Míra inflace vyjadřuje tempo růstu cenové hladiny v procentech. Za cenovou stabilitu je často označován 2 % roční růst ukazatele. Nízká míra inflace je odrazem rovnováhy zejména na vnitřních trzích.“¹⁷

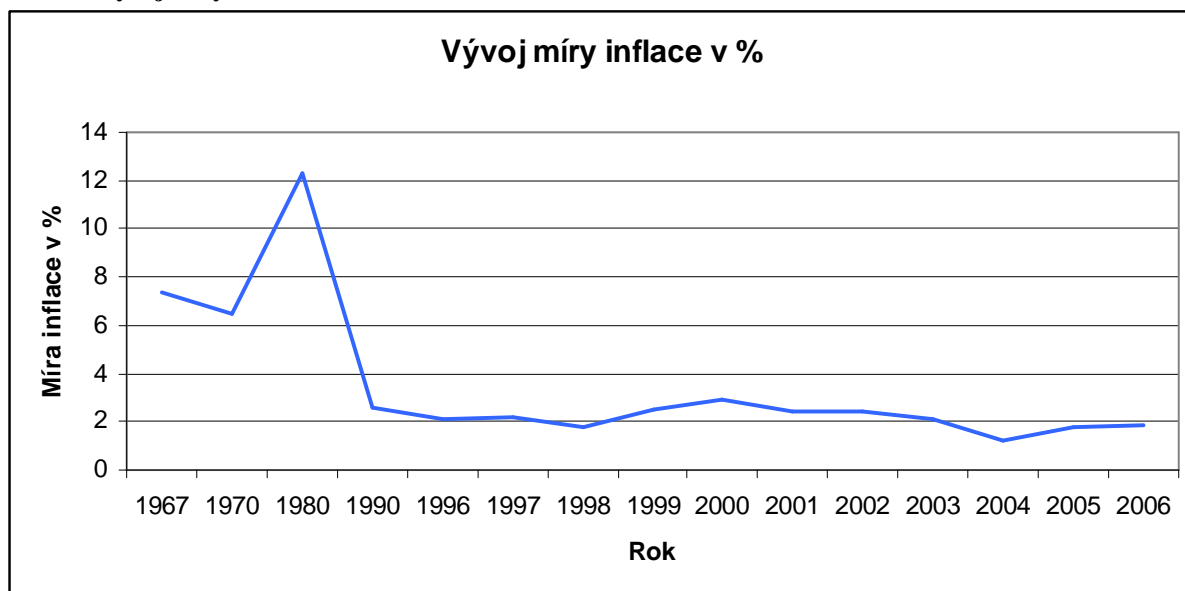
¹⁷ PROVAZNÍKOVÁ, Romana, VOLEJNÍKOVÁ, Jolana. *Makroekonomie : cvičebnice*. 3. vyd. Slaný : Melandrium, 2006. 30 s. ISBN 80-86175-47-2

Tabulka 7 - Vývoj míry inflace v %

1967	1970	1980	1990	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
7,4	6,5	12,3	2,6	2,1	2,2	1,8	2,5	2,9	2,4	2,4	2,1	1,2	1,8	1,9

Pramen: Dansk Statistik: www.dst.dk

Graf 5 - Vývoj míry inflace v %

Pramen: Dansk Statistik: www.dst.dk

Jako spolehlivý indikátor odrážející koupěschopnost zboží a služeb lze brát trend v poměru mezi hodinovými výdělky a spotřebitelskými cenami (inflací). Od počátku 60. let až do poloviny let 70. rostly hodinové výdělky velmi razantně a také daleko rychleji než spotřebitelské ceny; v tomto období tedy došlo ke značnému zvýšení reálných příjmů. Na konci let 70. se tento trend otočil a trval až do poloviny let 80., kdy se zaměstnanci mohli opět těšit z vyšších reálných příjmů. V průběhu 90. let již k velkým výkyvům v hodnotách obou ukazatelů nedocházelo; vývoj ve prospěch vyšších reálných příjmů obyvatelstva nadále přetrvává. Současná vysoká úroveň mezd však i přes vysoké tempo nárůstu produktivity práce vyvolává obavy o udržení konkurenceschopnosti dánské ekonomiky.¹⁸

Ve druhé polovině 90. let nedocházelo v Dánsku k žádným výraznějším výkyvům v míře inflace. Přesto ale v roce 1998 přistoupila dánská vláda k restriktivním opatřením aby udržela inflaci na setrvačné úrovni. Míra inflace se pohybovala nad evropským průměrem a tento trend se udržel až do roku 2003. V posledních letech byla dánská inflace nižší než průměr

¹⁸ BUSCK, Steen, POULSEN, Henning. *Dějiny Dánska*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Lidových novin, 2007. 125 s. ISBN 978-80-7106-908-9.

v celé EU. Příčinou jsou minimální výkyvy mezi růstem nominálních mezd a růstem spotřebitelských cen. Na konci 90. let byl poměr obou ukazatelů ve prospěch vyššího růstu reálných mezd, tj. růst nominálních mezd stanovený na základě kolektivního vyjednávání mezi odbory a zaměstnavateli pro tříleté období, byl vyšší než růst spotřebitelských cen.

Tento stav navzdory vysokému růstu dánské produktivity práce vyvolával obavy ze ztráty konkurenceschopnosti, které se v roce 2003 ukázaly do jisté míry jako opodstatněné v souvislosti s oslabováním amerického dolaru. V roce 2002 dosahovala míra inflace 2,4 %, tento stav byl způsoben především domácími faktory, zejména vysokým růstem cen služeb a cen potravin.

2.4. Vývoj nezaměstnanosti

„Nejsledovanějším makroekonomickým ukazatelem je míra nezaměstnanosti, vyjadřující podíl nezaměstnaných obyvatel k celkovému počtu ekonomicky aktivních osob. Míra nezaměstnanosti ukazuje stav na trhu práce.“¹⁹

Jako většina evropských zemí se také Dánsko potýká na přelomu tisíciletí s problémem stárnutí populace, který představuje nutnost realizovat odpovídající opatření na trhu práce. V důsledku demografických změn čeká Dánsko v období 2020-2030 dramatický pokles počtu obyvatel v produktivním věku. Proto se změny v politice zaměřené na trh práce v posledních letech soustředí na tento problém. Mimo jiné jde o snahu udržet zaměstnanost obyvatel pokud možno až do odchodu do penze, což je v Dánsku věk 65 let. Došlo také ke zpřísnění podmínek odchodu do předčasného důchodu a zpřísnění podmínek pro přidělování podpor v nezaměstnanosti. V neposlední řadě se dánská vláda snaží o zlepšování a zvyšování kvalifikace nezaměstnaných. Velká část obyvatel pracuje na částečný úvazek, v roce 2006 bylo takto zaměstnáno 18,1 % obyvatel.

Dánsko disponuje vysokou mírou zaměstnanosti u obou pohlaví, takže rezervy je možné hledat mezi imigranty a přistěhovalci, mezi nimiž je zaměstnanost velmi nízká a oproti tomu míra nezaměstnanosti vysoká.

Součástí dlouhodobé strategie dánské vlády jak zvýšit zaměstnanost je také reforma vysokého daňového břemene, kde zejména vysoká míra zdanění mezd působí jako jedna z hlavních bariér zvyšování zaměstnanosti. Proto je od roku 2002 na programu dánské vlády

¹⁹ PROVAZNÍKOVÁ, Romana, VOLEJNÍKOVÁ, Jolana. *Makroekonomie : cvičebnice*. 3. vyd. Slaný : Melandrium, 2006. 30 s. ISBN 80-86175-47-2

zastavení růstu zdanění příjmů fyzických osob a pokud to vývoj dánské ekonomiky dovolí, jejich postupné snižování v dalších letech.²⁰

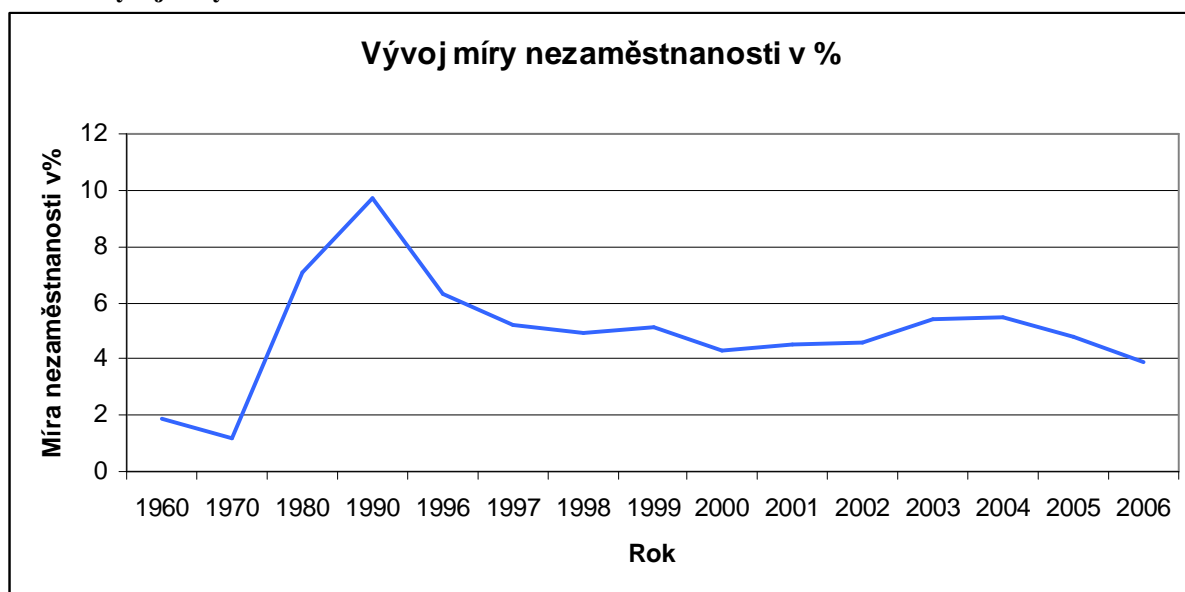
Nezaměstnanost ve druhé polovině 20. stol. také nebyla příliš vážným problémem, v tomto aspektu dánský vývoj odpovídal britským tendencím: v době prosperity 60. let plná zaměstnanost, v době krizové míra nezaměstnanosti jen ve výši 6,4 %, v další – osmé – dekádě si udržela stejnou hodnotu. Až v 90. letech, resp. v jejich první polovině se rapidně zvýšila nezaměstnanost s kulminací v r. 1993 (12 %). V roce 1993 vláda prosadila finanční podporu takzvaných dlouhodobých dovolených. Podle zákona o dlouhodobých dovolených mohl zaměstnanec požádat o přestávku v práci, po tuto dobu pobíral státní podporu a jeho funkci zastával někdo jiný. Zákon skutečně ovlivnil počet nezaměstnaných. Do roku 1996 klesla nezaměstnanost na 6,3 %.²¹

Tabulka 8 - Vývoj míry nezaměstnanosti v %

1960	1970	1980	1990	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
1,9	1,2	7,1	9,7	6,3	5,2	4,9	5,1	4,3	4,5	4,6	5,4	5,5	4,8	3,9

Pramen: OECD: www.oecd.org

Graf 6 - Vývoj míry nezaměstnanosti v %

Pramen: OECD : www.oecd.org

²⁰ PAUŠOVÁ, Martina. *Vývoj ekonomiky Dánska v kontextu Evropské unie*. Praha, 2006. 73 s. Fakulta mezinárodních vztahů Vysoké školy ekonomické. Vedoucí diplomové práce Eva Karpová.

²¹ BUSCK, Steen, POULSEN, Henning. *Dějiny Dánska*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Lidových novin, 2007. 130 s. ISBN 978-80-7106-908-9.

Míra nezaměstnanosti v Dánsku v posledních letech mírně oscilovala okolo 5 %. V průběhu roku 2003 v důsledku celkové světové recese však dosáhla na hranici 5,5 %. Naopak konjunktura v roce 2005 přinesla zásadní obrat a nižší míru nezaměstnanosti pod 4 %. V roce 2006 tak dosáhla míra nezaměstnanosti pouze 3,9 %.

2.5. Zahraniční obchod

Dánský vývozní a dovozní režim je dán členstvím Dánska v EU a přistoupením ke všem zákonům v rámci WTO týkajících se obchodu a investic. Technické překážky obchodu obecně neexistují.

Vývoz je v zásadě liberalizován. Činnost vývozců je koordinována, a to při exportu průmyslových výrobků Konfederací dánského průmyslu (*Dansk Industri*), zemědělských a potravinářských výrobků Dánskou zemědělskou radou (*Dansk Landbrugeradet*). Menší vývozcí mohou využít Konfederaci malých a středních podniků (*Handvaerksradet*). Vývoz citlivých položek, resp. vývoz do citlivých teritorií, je regulován Dánskou agenturou pro rozvoj obchodu a průmyslu při ministerstvu obchodu a průmyslu (*Erhvervsfremme Styrelsen*).

Dovozní režim je převážně liberalizován, existuje velmi málo omezení pro dovoz zboží a služeb. Zboží, které je uvedeno na tzv. negativní listině, podléhá dovoznímu licenčnímu řízení (alkohol, zbraně, vybrané léky, chemikálie a některé potraviny). Kromě toho jsou pro některé výrobky předepsána dovozní povolení. Touto problematikou se zabývá Dánská agentura pro rozvoj obchodu a průmyslu při ministerstvu průmyslu a obchodu (*Erhvervsfremme Styrelsen*).²²

Tabulka 9 - Zahraniční obchod vyjádřený v procentech HDP

1967	1970	1980	1990	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
28,9	29,9	34,0	34,9	35,5	37,0	37,2	38,2	43,6	44,0	44,4	42,3	43,3	46,4	50,5

Pramen: OECD: www.oecd.org

Dánsko je malá země a dobře si uvědomuje limity svého vnitřního trhu. Z tohoto důvodu usiluje o otevřenou a liberální ekonomickou politiku, která mu umožní expandovat na trhy ostatních států. Zahraniční obchod zaujímá v ekonomice Dánska významné postavení. Během posledních několika let působil vždy zejména vývoz jako důležitý stimul hospodářského růstu. V roce 2006 dosáhl 50,5 % HDP. Při vstupu do EU v roce 1967 činil o 21,6 % méně.

²² *Podnikinfo* [online]. [cit. 2008-11-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.podnikinfo.eu/eurozona/cel-dev-pravo/da-pravo.aspx?sekce=15&menu=1305>>.

Tabulka 10 - Vývoj dovozů a vývozu v tis. DKK v běžných cenách

	1990	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Vývozy celkem	228 128	408 238	424 669	442 753	429 272	452 399	501 551	543 848	551 295
Dovozy celkem	204 895	358 870	367 032	384 709	369 700	400 124	445 796	506 494	531 792
Saldo	23 233	49 368	57 637	58 044	59 572	52 275	55 755	37 354	19 503

Pramen: Dansk Statistik: www.dst.dk

Saldo obchodní bilance je v Dánsku aktivní již od roku 1987. Přebytek vykazoval stabilně stoupající trend až do r. 1993, kdy bylo dosaženo rekordního kladného salda 42 mld. dánských korun. Tato vysoká úroveň byla opět překročena až v roce 2000, a poté ve všech následujících letech. V roce 2006 a 2007 saldo pokleslo, ale stále zůstává aktivní.

Největší podíl na kladném saldu dánské obchodní bilance má obchod s USA, Velkou Británií, Švédskem, Norskem a Německem (s tím má ovšem Dánsko zápornou obchodní bilanci). Největší význam pro dánský zahraniční obchod má obchod se zeměmi EU, na které připadalo v roce 2005 téměř 70 % vývozu a 72 % dovozu. Na důležitosti nabývá stále více obchod s Čínou.

Význam ČR se z hlediska objemů postupně zvyšuje, ale k nejdůležitějším obchodním partnerům Dánska zdaleka nepatří, tvoří pouze 1 % dánského vývozu a 0,96 % dovozu.²³

Teritoriální struktura

Největší význam pro dánský zahraniční obchod má obchod se zeměmi EU, na které připadalo v roce 2007 celkem 70 % vývozu i dovozu.

Největšími odběrateli dánského zboží byli sousedi z EU – Německo, Švédsko a Velká Británie, jejichž podíl na dánském exportu činil cca 40 %. Od roku 1990 vývoz do Německa o 2,7% poklesl, naopak více vývozu je realizováno do Švédska. Význam ČR se z hlediska objemů postupně zvyšuje. Konkrétně z pohledu dánského zahraničního obchodu je ČR je nyní na 17. místě ve vývozu.²⁴

²³ *Hospodářská komora Praha : Eurochamber Praha* [online]. [2006] [cit. 2009-04-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.hkp.cz/zahranici/zeme.php?id=39>>.

²⁴ *Export* [online]. c2007 [cit. 2008-11-10]. Dostupný z WWW: <www.export.cz>.

Tabulka 11 - Teritoriální struktura - Vývoz (v %)

		1990	2000	2005	2006	2007
	Vývozy celkem (DKK)	228 128 000	408 238 000	501 551 000	543 848 000	551 295 000
1	Německo	19,4%	18,8%	17,2%	16,9%	16,7%
2	Švédsko	12,9%	12,8%	13,2%	14,2%	14,7%
3	Velká Británie	10,4%	10,0%	8,8%	8,8%	8,0%
4	USA	4,9%	5,9%	6,7%	6,7%	6,3%
5	Norsko	6,1%	5,5%	5,3%	5,6%	6,0%
6	Nizozemsko	4,7%	5,0%	5,2%	5,2%	4,6%
7	Francie	5,9%	5,0%	5,2%	4,6%	4,5%
8	Itálie	4,9%	3,2%	3,3%	3,3%	3,3%
9	Finsko	2,6%	3,4%	2,8%	3,0%	2,9%
10	Španělsko	1,7%	2,3%	2,7%	2,9%	2,9%

Pramen: Dansk Statistik : www.dst.dk

Také v dovozu je složení nejvýznamnějších obchodních partnerů prakticky stejné; mezi desítkou nejvýznamnějších se však již stabilně umístila i Čína. Dánsko nejvíce dováží z Německa, Švédska a Nizozemska. Dovoz z Německa má stabilně největší podíl, který se od roku 1990 nemění. Z pohledu dánského dovozu se ČR umístila na 18. místě.

Tabulka 12 - Teritoriální struktura – Dovoz (v %)

		1990	2000	2005	2006	2007
	Dovozy celkem (DKK)	204 895 000	358 870 000	445 796 000	506 494 000	531 792 000
1	Německo	22,4%	21,3%	20,9%	21,4%	21,8%
2	Švédsko	11,5%	12,4%	13,9%	14,1%	14,4%
3	Nizozemsko	5,8%	7,4%	6,6%	6,3%	6,8%
4	Čína	1,0%	2,9%	4,9%	5,2%	5,6%
5	Velká Británie	7,7%	8,6%	6,0%	5,7%	5,1%
6	Norsko	4,9%	5,1%	4,5%	4,6%	4,2%
7	Itálie	4,1%	4,3%	4,2%	4,0%	4,1%
8	Francie	5,3%	5,1%	4,3%	4,4%	4,1%
9	Belgie	3,2%	3,3%	3,4%	3,3%	3,6%
10	USA	6,3%	4,1%	2,7%	3,3%	3,5%

Pramen: Dansk Statistik: www.dst.dk

Komoditní struktura

V dánském zahraničním obchodě převládají průmyslové výrobky (cca 75 % celkového objemu). Z jednotlivých exportních artiklů se nejvíce vyváží stroje (přesné strojírenství). Jde především o přístroje pro neslyšící a nedoslýchavé, čerpadla, kontrolní a měřicí přístroje a čidla, mobilní telefony. Druhým významným vývozním artiklem jsou potraviny a živá zvířata - výrobky z vepřového, hovězího, drůbežního a rybího masa. Dále se vyváží nábytek a značková móda. Dánsko je také jedním z nejvýznamnějších světových vývozců větrných elektráren a evropským vývozcem ropy. Vyváží 75 % své produkce ropy (11,5 mil. tun).

Tabulka 13 – Vývoz v roce 2007 (členění dle základních skupin SITC)

Název zboží	Stat. hodnota v DKK (mil.)	Podíl
Potraviny a živá zvířata	87 556,1	15,9%
Nápoje a tabák	5 847,6	1,1%
Surové materiály, nepoživatelné	20 213,7	3,7%
Minerální paliva, maziva apod.	57 273,9	10,4%
Živočišné a rostlinné oleje	2 491,6	0,5%
Chemikálie a příbuzné výrobky	72 452,7	13,1%
Tržní výrobky	60 215,3	10,9%
Stroje a dopravní prostředky	149 872,3	27,2%
Průmyslové spotřební zboží	87 628,9	15,9%
Komodity a předměty obchodu jiné	7 743,2	1,4%

Pramen: Dansk Statistik: www.dst.dk

V dovozu hrají kromě silničních vozidel, která se v zemi nevyrábí, velkou roli suroviny a primární výrobky jako železo, ocel, dřevo, papír, buničina. Komoditou dováženou ve velkých objemech jsou zařízení pro výrobu a rozvod elektrické energie, výpočetní technika a strojírenské výrobky.²⁵

Tabulka 14 – Dovoz v roce 2007 (členění dle základních skupin SITC)

Název zboží	Stat. hodnota v DKK (mil.)	Podíl
Potraviny a živá zvířata	50 215,6	9,4%
Nápoje a tabák	6 683,4	1,3%
Surové materiály, nepoživatelné	15 872,6	3,0%
Minerální paliva, maziva apod.	30 154,7	5,7%
Živočišné a rostlinné oleje	3 165,6	0,6%
Chemikálie a příbuzné výrobky	57 697,2	10,8%
Tržní výrobky	92 284,3	17,4%
Stroje a dopravní prostředky	187 618,0	35,3%
Průmyslové spotřební zboží	82 084,1	15,4%
Komodity a předměty obchodu jiné	6 018,0	1,1%

Pramen: Dansk Statistik: www.dst.dk

²⁵ Export [online]. c2007 [cit. 2008-11-10]. Dostupný z WWW: < www.export.cz >.

2.5.1. Platební bilance

„Platební bilance je souhrn mezinárodních účetních výkazů, kam se zaznamenávají všechny toky statků, služeb a kapitálu v rámci mezinárodní směny mezi danou zemí a zbytkem světa. Eviduje kladné (kreditní) položky s záporné (debetní) položky.“²⁶

Tabulka 15 - Vývoj platební bilance v mil. DKK

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Běžný účet	19 855	40 745	40 419	41 677	33 329	67137	46988
Kapitálový účet	-122	-222	435	-305	186	2873	39
Finanční účet	-62 692	-13 051	4 578	-10 593	-39 912	-53774	-15605
Saldo chyb a opomenutí	-42 959	27 472	45 433	30 779	-6 397	-16235	-31421

Pramen: Dansk Statistik: www.dst.dk

Obchodní bilance je rozhodující položkou běžného účtu platební bilance. Odráží pohyb statků a služeb ze země a do země.

Tabulka 16 - Vývoj obchodní bilance v mil. DKK

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Vývoz	424669,4	442753,7	429272,2	452399,8	501 551,7	544 627,6
Dovoz	367032,5	384709,4	369700,9	400124,6	445 796,8	505 378,6
Obchodní bilance	+57636,9	+58044,3	+59571,3	+52275,2	+55 754,9	+39 249,0
Obchodní obrat	791701,9	827463,1	798973,1	852524,4	947 348,5	1050006,2

Pramen: Dansk Statistik: www.dst.dk

Saldo obchodní bilance je v Dánsku aktivní již od roku 1987. Přebytek vykazoval stabilně stoupající trend až do r. 1993, kdy bylo dosaženo rekordního kladného salda 42 mld. DKK. Tato vysoká úroveň byla překročena až v roce 2000, a poté ve všech následujících letech.

Tabulka 17 - Vývoj běžného účtu platební bilance v % HDP

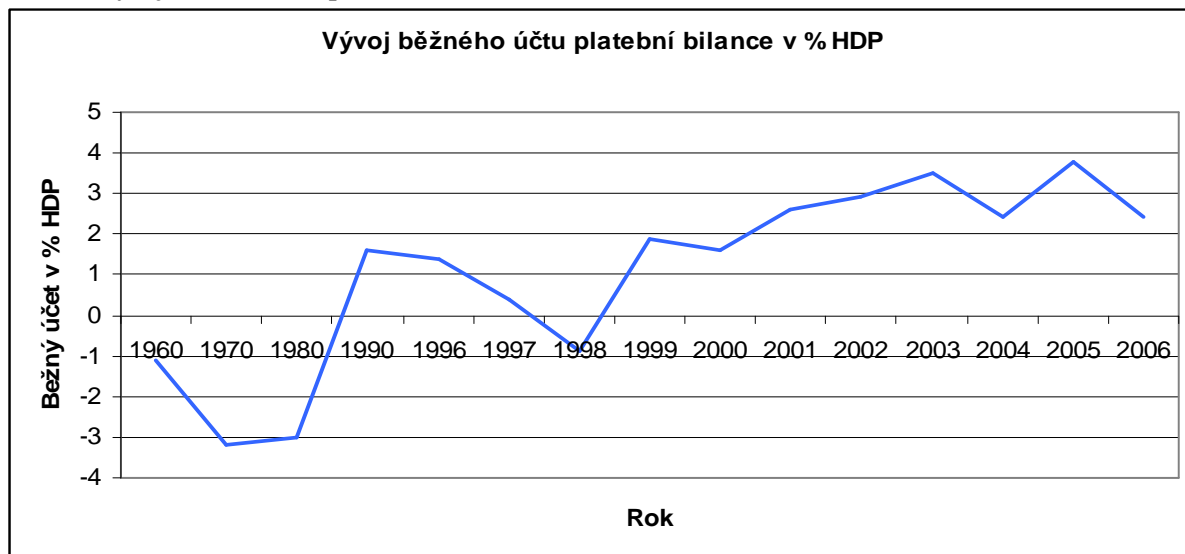
1960	1970	1980	1990	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
-1,1	-3,2	-3,0	1,6	1,4	0,4	-0,9	1,9	1,6	2,6	2,9	3,5	2,4	3,8	2,4

Pramen: OECD: www.oecd.org

Do roku 1990 překračovala výše kapitálu hrubé úspory, což mělo za následek deficit na běžném účtu platební bilance, tvorba kapitálu tedy byla do jisté míry financována ze zahraničí. Podstatný nárůst exportu zboží a služeb doprovázený stagnací dovozu znamenal od roku 1990 vytvoření stabilního přebytku běžného účtu, který s výjimkou roku 1998 trvá dosud.

²⁶ PROVAZNÍKOVÁ, Romana, VOLEJNÍKOVÁ, Jolana. *Makroekonomie : cvičebnice*. 3. vyd. Slaný : Melandrium, 2006. 30 s. ISBN 80-86175-47-2

Graf 7 - Vývoj běžného účtu platební bilance v % HDP

Pramen: OECD : www.oecd.org

2.5.2. Obchodní vztahy s ČR

Dánsko je členskou zemí EU, a proto od 1. května 2004, tj. dnem přistoupení ČR do EU, jsou pravidla obchodních vztahů s Dánskem (a ostatními 25 členy EU) dána unijní legislativou / direktivami upravujícími zásady jednotného trhu společenství.

Tabulka 18 - Vývoj ZO ČR a Dánska v mil. DKK

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Celkový obrat	2748,1	3 245,10	3 543,50	3 792,40	4 350,70	7 101,40	10028,4	11065,8
Import z ČR	1261,4	1 535,70	1 652,80	1 772,90	2 180,90	3 402,50	4687,8	5085,9
Export do ČR	1 486,70	1 709,40	1 890,70	2 019,50	2 169,80	3 698,80	5340,6	5979,9
Bilance ČR - DK	-225,3	-173,7	-237,9	-246,6	11,1	-296,3	-652,8	-894,1

Pramen: Velvyslanectví ČR v Dánsku: cz.czechembassy.dk

Podle dánské statistiky převýšil za rok 2007 dánský vývoz do ČR český vývoz do Dánska o 894,1 mil. DKK (tj. cca 3,3 mld. Kč). Oproti tomu české statistiky naopak vykazují aktivní saldo ve prospěch ČR, a to ve výši 2,77 mld. Kč, (tyto rozpory pravděpodobně vycházejí zejména v důsledku započítání reexportů, tzn. země vývozu není identická s konečnou destinací českých výrobků).

Zcela evidentní je však velmi progresivní nárůst, kterého bylo dosaženo ve vývozu i dovozu za posledních osm let. Celkový obrat za rok 2007 je 4x vyšší, než byl v roce 2000.²⁷

²⁷ Export [online]. c2007 [cit. 2008-11-10]. Dostupný z WWW: < www.export.cz >.

Komoditní struktura

Struktura českého vývozu do Dánska stejně jako struktura dánského vývozu do ČR je silně ovlivňována průmyslovými výrobky, které nadále ve vzájemném obchodě převažují. Podíl na českém vývozu tvoří 81 % a na dovozu z Dánska 74,5 %. Nejvýznamnější položkou v českém vývozu jsou osobní automobily, které mají podíl cca 10 %, dále následují výrobky ze železa a oceli, elektrotechnické a komunikační výrobky atd.

Tabulka 19 - Vývoz (členění dle základních skupin SITC)

Název zboží	Stat. hodnota v EUR (tis.)	Podíl
Potraviny a živá zvířata	16 664 000	2,1%
Nápoje a tabák	7 316 000	0,9%
Surové materiály, nepoživatelné	8 680 000	1,1%
Minerální paliva, maziva apod.	256 000	---
Živočišné a rostlinné oleje	0	---
Chemikálie a příbuzné výrobky	40 305 000	5,1%
Tržní výrobky	173 255 000	22,0%
Stroje a dopravní prostředky	461 627 000	58,7
Průmyslové spotřební zboží	78 167 000	9,9%
Komodity a předměty obchodu jiné	499 000	---

Pramen: Oficiální portál pro podnikání a export: www.businessinfo.cz

V tabulkách je uvedena základní struktura vývozu, resp. dovozu a poté je v tabulkách zpracován detailní přehled nejobchodovanějších položek tříděných dle klasifikace SITC(4), který ilustruje velmi podrobně strukturu hlavních obchodovaných komodit. Tabulky ilustrují strukturu vzájemného obchodu z hlediska ČR.

Tabulka 20 - Dovoz (členění dle základních skupin SITC)

Název zboží	Stat. hodnota v EUR (tis.)	Podíl
Potraviny a živá zvířata	52 384 000	8,5%
Nápoje a tabák	2 759 000	0,5%
Surové materiály, nepoživatelné	15 403 000	2,5%
Minerální paliva, maziva apod.	11 000	---
Živočišné a rostlinné oleje	1 991 000	0,3%
Chemikálie a příbuzné výrobky	82 982 000	13,5%
Tržní výrobky	90 523 000	14,7%
Stroje a dopravní prostředky	154 893 000	25,1%
Průmyslové spotřební zboží	215 653 000	35,0%
Komodity a předměty obchodu jiné	0	---

Pramen: Oficiální portál pro podnikání a export: www.businessinfo.cz

Z tabulky vyplývá, že Česká republika z Dánska nejvíce dováží průmyslové spotřební zboží, stroje a dopravní prostředky. Dánsko do ČR vyváží především hračky, které tvoří 25,2 %. Tato hodnota ale v porovnání s rokem 2006 výrazně poklesla.

Nadále platí skutečnost, že průmyslové výrobky celkově ve vzájemném obchodě převažují a tvoří cca 93 % českého vývozu a 90 % dovozu z Dánska.²⁸

3. Hospodářská politika

Dánsko je příkladem velmi vyspělého státu blahobytu, v němž ekonomická úroveň dosahovala v roce 2006 127 % průměru EU a odpovídala třetí příčce za Lucemburskem a Irskem.

V padesátých a šedesátých letech začalo Dánsko úspěšně budovat systém univerzální sociální péče pro všechny občany. Mezi politickými stranami na levici i pravici existovala shoda o vytvoření základních sociálních jistot založených na všeobecném důchodovém pojištění (1956), státem garantovaném pojištění proti pracovní neschopnosti (1960), invaliditě (1965) a rozsáhlé podpoře v nezaměstnanosti (1970). V sedmdesátých letech byly zrušeny příspěvky na zdravotní pojištění a zavedl se všeobecný systém národní zdravotní péče financovaný z daní. Podobný vývoj nastal v oblasti školství, kde byl postupně zaveden rozsáhlý systém všeobecně přístupného středního a vyššího odborného školství. Dánsko se tak stalo modelem sociálního státu, který poskytuje služby nejen chudým a potřebným, ale univerzálně všem občanům. Tento přístup sice přinesl značné zvýšení životní úrovně, vedl ale i k nevídanému nárůstu veřejných výdajů a rozsah státem poskytovaných služeb si vyžadoval čím dál vyšší míru zdanění.²⁹

Od 50. až do počátku 70. let rostly transferové platby a veřejná spotřeba nejrychleji v zemích EHS/ES, což si vynutilo mimořádný růst daní, hlavně osobních. I přes primát v polovině 70. let ve výši daní ve skupině rozvinutých ekonomik v Dánsku existuje silná podpora společnosti s tímto uspořádáním, neboť ochota platit daně je vázána na tradiční skandinávskou sociální solidaritu. Ostatně po roce 1998 je míra dánského zdanění s 53 % HDP nejvyšší v EU.

Dánská hospodářská politika je zaměřená proticyklicky, je poptávkově orientovaná s vysokým podílem veřejné spotřeby. Jedná se o klasické keynesiánství. Na druhou stranu

²⁸ *Export* [online]. c2007 [cit. 2008-11-10]. Dostupný z WWW: < www.export.cz >.

²⁹ CALDOVÁ, Soňa. *Vývoj a postavení Dánska v EU*. Praha, 2006. 86 s. Fakulta mezinárodních vztahů Vysoké školy ekonomické. Vedoucí diplomové práce Vladimír Jeníček.

je třeba zmínit důraz na stabilizaci měny. Stát se hodně angažuje v oblasti průmyslové politiky ve snaze podporovat technologický rozvoj.

V 80. letech se Dánsko pokusilo o konzervativní změny hospodářské politiky, ale nepříliš úspěšně, podíl veřejných výdajů stále rostl.

V roce 1998 byl vyhlášen tzv. svatodušní ekonomický program zaměřený restriktivně na snížení osobní a veřejné spotřeby, neboť rostoucí agregátní poptávka působila silně proinflačně. Součástí bylo zvýšení daní.

Díky roztržičnosti svého území musí Dánsko řešit diference v ekonomické úrovni regionální politikou, což provádí poskytnutím celkem rozsáhlých pravomocí jednotlivým regionům.³⁰

3.1. Stát blahobytu

Sociální stát je dnes součástí obecně přijímaného evropského modelu sociálně tržního hospodářství, který zavedl v padesátých letech německý klerikál Ludwig Erhard. Přesto sám pojem sociální stát nemá zcela jasně definovaný univerzální význam a především univerzální hodnotu. Obsahem sociálního státu je motivace prosperity v přijatelném sociálním klimatu (systému), charakteristickém veřejným penzijním, zdravotním a nemocenským pojištěním. Pro silně vyhraněné pravicové neoliberály a konzervativce je sociální stát symbolem zvláště veřejné moci, která mění přirozený a nejlépe motivující řád. Středoví a levicoví liberálové jsou se sociálním státem smířeni v podobě nutného zla či vyváženého pozitiva. Levice v budování a udržování uměřeného sociálního státu vidí hlavní smysl politiky.

Sociální stát má naopak za cíl otevřít cestu k prosperitě celé společnosti. Akceptuje nerovnost v poloze motivace výkonu, avšak požaduje rovnost ve vybraných základních oblastech. Lidé mohou být nerovni ve spotřebě a bohatství na základě výkonově rozdílných odměn a zisků. Lidé si však musí být rovni v přístupu ke vzdělání, zdravotní péči, podpoře při ztrátě možnosti obživy a v přístupu k zabezpečení ve stáří. Sociální stát je v širším smyslu souhrnem ekonomické a sociální politiky. V užším smyslu jde o rozměr a efektivitu sociální sféry uvnitř hospodářství země.³¹

³⁰ KUČEROVÁ, Irah. *Ekonomiky členských států Evropské unie*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2003. 103 s. ISBN 80-246-0650-X.

³¹ HAVEL, Jiří. Když se řekne sociální stát. *Aktuálně.cz* [online]. 26.12.2008 [cit. 2009-02-10]. Dostupný z WWW: <<http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/jiri-havel.php?itemid=5444>>.

Volby do dánského parlamentu (*Folketinget*) v listopadu 2001 způsobily v Evropě šok. Poprvé v poválečných dějinách Skandinávie zvítězila jasně pravice, a to bez podpory středových stran a bez běžně vládnoucí Sociální demokracie. Vznikla konzervativní koaliční vláda v čele s Andersem Fogh Rasmussenem z liberální strany Venstre. Liberálové vládnou společně s konzervativci za podpory krajně pravicové Dánské lidové strany. Nabízí se otázka, zda propad sociálních demokratů v Dánsku neznamená odklon od klasického skandinávského modelu státu blahobytu.³²

Uznávaná práce Gösty Esping-Andersena *Three Worlds of Welfare Capitalism* popisuje tři modely státu blahobytu: liberální anglosaský, kontinentální evropský konzervativní model a model skandinávský.

Liberální model poskytuje jistoty pouze sociálně nejslabším. Sociální výhody jsou určeny jen těm nejpotřebnějším, zbytek obyvatel, tj. vyšší a střední třída, se musí sám zabezpečit pro případ nemoci, nezaměstnanosti či invalidity, většinou formou připojištění u soukromých ústavů. Takový model státu blahobytu je typický pro Velkou Británii, USA a Austrálii.

Konzervativní model státu blahobytu vychází z rodiny. Předpokládá se, že rodina sama se postará o staré, nemocné a nezaměstnané. Teprve když tuto funkci nezvládne, přichází na řadu pomoc státu. Ta má formu další podpory, subsidiární k soukromým fondům či pojištěním, které si každý musí platit, aby mohl požívat sociální výhody, které poskytuje stát. Konzervativní model státu blahobytu funguje v Německu a do určité míry i v ostatních evropských státech.

3.1.1. Skandinávský model blahobytu

Zatímco oba popsané modely staví poskytování sociálních výhod na potřebě, ve skandinávském modelu státu blahobytu platí zcela odlišný princip. Sociální služby jsou založené na občanství. Pokud jste státním příslušníkem některého skandinávského státu, máte automaticky právo na sociální výhody, které jsou v tomto modelu univerzální. Sociální služby jsou velkorysé a zahrnují mnoho oblastí. Pokud nejste schopní postarat se sami o sebe, vše zajistí stát, a to od "kolébky do hrobu".

Skandinávské maminky využívají státem placenou předporodní péči, rodí ve státních nemocnicích a dostávají roční placenou mateřskou dovolenou. V závislosti na věku dítěte

³² PEDERSEN, Steffen Egelund. Obrací se Skandinávie zády ke svému státu blahobytu? . *Europeum* [online]. 30.11.2002 [cit. 2009-02-10]. Dostupný z WWW: <http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=563>.

poskytuje stát pravidelné měsíční přídavky. Děti chodí do státních školek, škol, gymnázií a později dostávají také příspěvek na další vzdělávání. Pokud studentům nestačí pravidelná měsíční podpora, mohou si za velmi výhodných podmínek vzít bankovní půjčku.³³

V případě nemoci stát vyplácí pravidelné nemocenské dávky. Stejně tak je možné si vzít na delší dobu placené volno (tzv. *orlov*) za účelem dalšího vzdělávání. V Dánsku je možné vzít si jednou za život roční dovolenou na další vzdělávání a po celou dobu pobírat 90 % původního platu. Penzistům se vyplácí důchod. Stát také často poskytuje placenou domácí péči nebo je možné bydlet ve státních domech s pečovatelskou službou. Jednoduše řečeno, rozsáhlý skandinávský sociální systém se prostřednictvím výhod, které poskytuje, postará o každého, kdo by kvůli svému postavení mohl být znevýhodněný na konkurenčním trhu práce.

Na oplátku mají Skandinávci nejvyšší daně a navzdory svému bohatství prodělali na počátku osmdesátých let a během celkové ekonomické stagnace v devadesátých letech značné problémy. I přes nejvyšší daňové zatížení v Evropě musely severské státy zažádat na mezinárodních finančních trzích o půjčky, aby mohly financovat systém sociálních výhod pro své občany. Celkově tyto výdaje přitom značně převyšují standardy Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD). Ekonomické problémy, kterým Dánsko čelilo na konci sedmdesátých a počátku osmdesátých let, přiměly tehdejšího ministra financí Pera Hakkerupa k výroku: "Je možné, že se řítíme do propasti, ale jedeme první třídou." Jediná země, která si díky ropným rezervám sponzoruje stát blahobytu sama, je Norsko. Kromě řady daní za luxusní zboží a nejvyšší sazby DPH v Evropě platí Skandinávci přibližně 45 – 70 % daň z příjmu.

Cíle politiky skandinávského modelu státu blahobytu jsou zcela odlišné od záměrů druhých dvou variant. Skandinávské sociálnědemokratické strany jasně zamýšlely vytvořit systém, který osvobodí pracující. Na nevyzpytatelném kapitalistickém trhu není totiž pracovní síla zboží jako každé jiné a pracujícím by měly být jakékoli selhání a nedostatky trhu kompenzovány.

Není pochyb o tom, že posledních několik let skandinávský stát blahobytu negativně ovlivňuje mnoho faktorů. V souvislosti s demografickým vývojem hrozí značný nárůst sociálních výdajů. Přibývá starých občanů, o které je nutné se postarat. Mladých, kteří mají

³³ PEDERSEN, Steffen Egelund. Obrací se Skandinávie zády ke svému státu blahobytu? . *Europeum* [online]. 30.11.2002 [cit. 2009-02-10]. Dostupný z WWW: <http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=563>.

tuto péči zajistit, je čím dál méně. Globalizace trhů může vést k tomu, že se mezinárodní firmy kvůli vysokým výrobním nákladům ze Skandinávie stáhnou. Dalším problémem je odliv mozků. Přibližně 20 – 30 % absolventů skandinávských vysokých škol hledá práci v cizině. Pozitivnější roli hrají v oblasti politického rozhodování konvergenční kritéria EMU, která politikům omezují manévrovací prostor.³⁴

Anders Fogh Rasmussen, současný dánský premiér, se stal lídrem liberální strany Venstre po volbách v roce 1998. Ihned po převzetí předsednického postu začal Venstre představovat jako novou středovou konzervativní stranu. Dal také jasně najevo, že se liberálové nebudou nijak snažit o omezení základních sociálních jistot, které dánský stát blahobytu poskytuje. Nová linie přinesla liberálům mnoho příznivců a podle průzkumů veřejného mínění se brzy stali u voličů nejúspěšnější stranou. Venstre tak převzala pozici, která byla do té doby vyhrazená Sociální demokracii. Sociální demokraté zanedlouho kontrovali a označili Rasmussenovu novou středovou linii za prázdnou, bezcennou a postrádající reálný politický obsah. Odpovědí liberálů bylo prodloužení mateřské dovolené ze tří měsíců na jeden rok.

V průběhu poslední volební kampaně představily dvě konzervativní strany dokument, který upřesňoval případnou budoucí politiku konzervativní vlády. Kromě prodloužené mateřské dovolené obsahoval i návrh na zvýšení dotací do zdravotnictví o 1,5 miliardy dánských korun (šest miliard korun českých) a požadavek na snížení čekacích lhůt na vyšetření. Přislíbeno bylo také více peněz pro staré a sociálně slabé občany. Dokument dále navrhoval zastavit s okamžitou platností růst daní. Všechna uvedená opatření měla být financovaná snížením částky, kterou Dánsko věnuje na rozvojovou pomoc, škrty ve výdajích veřejné správy a škrty v dotacích na kulturu a umění. Ke všem těmto krokům na základě dohody mezi vládnoucími stranami a Dánskou lidovou stranou došlo.

Debata o státu blahobytu, která v Dánsku probíhá, se netýká rozsahu univerzálních veřejných placených výhod. Ubírá se spíš tím směrem, kdo tyto výhody zajistí nejlépe. Konzervativní strany si přejí reformovaný veřejný sektor, který bude klást větší důraz na základní služby, především na zdravotnictví a péči o starší spoluobčany. Stát blahobytu podle jejich představ by měl občanům nabídnout větší možnost volby mezi státními a soukromými poskytovateli těchto služeb. Oba způsoby by byly i nadále placené z daní. Realizace těchto plánů by byla financovaná na úkor méně důležitých oblastí, jako je zahraniční pomoc rozvojovým státům, kulturní podpora atd. Sociální demokracie si naproti

³⁴ PEDERSEN, Steffen Egelund. Obrací se Skandinávie zády ke svému státu blahobytu? . *Europeum* [online]. 30.11.2002 [cit. 2009-02-10]. Dostupný z WWW: <http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=563>.

tomu přála zachovat současnou podobu státu blahobytu. Stála u jeho zrodu a chtěla také určovat jeho další směr. Tato problematika patřila vedle imigrace k nejčastějším tématům diskusí v průběhu volební kampaně. A vnitřní nejednotnost Sociální demokracie ohledně této otázky byla také hlavní příčinou její volební prohry.³⁵

4. Důsledky vstupu do EU

Dnešní Evropská unie se stala fenoménem evropského poválečného vývoje s přesahy do celé světové ekonomiky. A to nejen z hlediska ekonomické integrace, ale i v rovině politické, bezpečnostní, sociální a ekologické.

Pro samou Evropskou unii jsou devadesátá léta přelomová, a to jak z hlediska interního vývoje Společenství, tak i po stránce vnějších aspektů politických i ekonomických. Evropská unie dospěla na počátku roku 1992 do fáze transformace v Unii s jasně definovanými cíli. Ke splnění formulovaných cílů se pak musí přizpůsobit i nástroje, což znamená, že změny se promítají i do celé soustavy hospodářských politik. Praktikovaná hospodářská politika jak na národních úrovních, tak i na komunitární prochází řadou změn, z nichž některé mají zásadní charakter.

Rozvoj komunitární spolupráce zpětně ovlivňuje vývoj členských států, a to po stránce nejen hospodářské, ale i institucionální a politické. Dochází tak ke konvergenci ekonomik v nominální i reálné rovině. Přesto si jednotlivé ekonomiky zachovávají jistou míru individuality, jež pak prosazují prostřednictvím své národní suverenity.

Dánsko je členem EU již více než třicet let, proto se nabízí otázka, co toto členství Dánsku přineslo popřípadě vzalo.

V referendu o vstupu do Evropských společenství na podzim roku 1972 Dánové nehlasovali svým srdcem, ale svými peněženkami. Jejich vstup nebyl ovlivněn evropskými ideály, ale ekonomickou nutností. Přestože Dánové na rozdíl od svých norských či švédských sousedů přece jenom evropský projekt brali vážněji, nedá se říci, že by byli hlubšími myšlenkami Římských smluv nadšeni. Po konci druhé světové války se Dánsko snažilo co nejdéle nezaplést do rýsujících se světových bloků vedoucích k rozdělení Evropy.³⁶

³⁵ PEDERSEN, Steffen Egelund. Obrací se Skandinávie zády ke svému státu blahobytu? . *Europeum* [online]. 30.11.2002 [cit. 2009-02-10]. Dostupný z WWW: <http://www.europeum.org/dispatch_article.php?aid=563>.

³⁶ HOŘEJŠOVÁ, Tereza. Proč Dánsko v roce 1973 vstoupilo do ES? . *Integrace* [online]. 29.7.2002 [cit. 2009-02-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=582>>.

Před podáním přihlášky do ES a během živé diskuse o vstupu hrály roli dvě alternativy, které by mohly zajistit dánskou ekonomiku - v rámci ESVO či v rámci plánovaného Severského ekonomického sdružení NORDEK. Ideálním řešením ovšem z pohledu Dánska bylo vytvoření rozsáhlého prostoru volného trhu. Dánsko, které bylo malou, ale zároveň vyspělou ekonomikou s velkou a životně nezbytnou obchodní tradicí, si uvědomovalo výhody, které by mu přinesla evropská ekonomická spolupráce v rámci některého z formujících se ekonomických uskupení. S ohledem na tradici úzké spolupráce severských zemí se Dánsko angažovalo v přípravě projektu NORDEK (společně s Norskem, Švédskem a Finskem). Tento projekt se však nakonec neuskutečnil, důvodem byly velmi rozdílné představy jednotlivých států o jeho fungování a cílech.³⁷

Od šedesátých let bylo Dánsko členem ESVO, organizace jejíž vznik iniciovala Velká Británie s cílem vytvoření zóny volného obchodu. ESVO sice pomohla dánskému průmyslu, byla však absolutně nedostačující pro potřeby rozsáhlého dánského zemědělství. ESVO neměla zdaleka takové cíle a aspirace jako Evropské společenství. Jednalo se o "tradiční" mezistátní spolupráci. Hlavními dvěma cíly ESVO bylo vytvoření volného trhu mezi jejími členy a zmírnění ekonomického rozdělení západní Evropy. I přes některé nedostatky ovšem ESVO dánskému průmyslu rozhodně napomohla a sloužila také jako jakási příprava na konkurenční prostředí před vstupem do samotného ES.

Dánsko, které již dříve zvažovalo možnost přistoupení k ES, se touto myšlenkou začalo znovu zabírat. Pro připojení k ES hovořil i otevřený zájem Velké Británie (jejíž vstup byl v průběhu 60. let z francouzské strany několikrát vetován). Dánsko svůj vstup do velké míry podmiňovalo vstupem Velké Británie, která byla tradičně jedním z hlavních obchodních partnerů Dánska a jejíž jednání do velké míry vždy ovlivňovalo i dánské postoje navenek.

Dalším faktorem byla pro připojení byla i přihláška ke vstupu podaná Norskem, od které si Dánsko slibovalo prohloubení vzájemné skandinávské spolupráce na širší evropské bázi.³⁸

V kampani před referendem o vstupu Dánska do ES, získával stále více na významu slogan Dánska jakožto mostu mezi Severem a Evropou. Myšlenka mostu byla stále více zdůrazňována po neúspěšném projektu NORDEK, aby se zamezilo obavám odpůrců členství v ES. V diskusi totiž hrála velkou roli problematika, jak dánský vstup do Společenství ovlivní severskou spolupráci. Odpůrci integrace argumentovali, že vstup do ES zabrání dalšímu

³⁷ PAUŠOVÁ, Martina. *Vývoj ekonomiky Dánska v kontextu Evropské unie*. Praha, 2006. 73 s. Fakulta mezinárodních vztahů Vysoké školy ekonomické. Vedoucí diplomové práce Eva Karpová.

³⁸ Viz. tamtéž

rozvoji severské spolupráce a podávali tento problém jako buď a nebo. Příznivci integrace naopak zdůrazňovali, že pro severskou spolupráci je více než vhodné, aby alespoň jeden ze severských států byl členem Společenství, a že vstup do ES nijak neovlivní pokračování severské spolupráce. I členové politických stran byli rozděleni v pohledu na členství Dánska v ES. Po referendu o vstupu význam doktríny Dánska jako mostu - pojidla mezi ES a Severem stále klesal, zčásti také proto, že se tento nápad u ostatních severských států neseťkal s přílišným nadšením.³⁹

Diskuse o vstupu do ES byla v Dánsku velmi dynamická. Společnost i politici se rozdělili na dva tábory - mezi hlavní argumenty proti patřila především severská spolupráce, mezi argumenty pro naopak ekonomické výhody, především pro dánské zemědělství. Odpůrci dánské integrace s Evropou případný vstup označovali za rozchod se severskou solidaritou a severskými hodnotami. Roli hrály i politické argumenty protiněmeckého rázu, znovu se objevily tradiční obavy z německé dominance a z ekonomických vazeb na Německo. Naopak severská spolupráce se vždy těšila velké popularitě, obavy o případné dopady na tuto spolupráci po vstupu do ES se mírně zmírnily poté, co přihlášku podalo Norsko. Kampaně v obou zemích byly v některých ohledech velmi provázané, diskutovalo se například, ve které zemi by se mělo referendum konat dříve, aby to pozitivně ovlivnilo výsledek i v zemi druhé.

Referendum se konalo 2. října 1972 - 63,4 % zúčastněných hlasovalo pro, 36,6 % hlasovalo proti.

Dánsko se stalo členem EHS 1. ledna 1973 společně s Velkou Británií a Irskem. Vstup Norska byl v národním referendu zamítnut.

Vývoji dánské ekonomiky nepochybně prospěl projekt společného trhu. Došlo k růstu objemu obchodu mezi Dánskem a ES, zvýšení konkurenceschopnosti dánských výrobků i růstu produktivity práce. Dánsko si v průběhu let členství v EU pomohlo i v oblasti zemědělské politiky, ačkoli počáteční léta členství tomu příliš nenasvědčovala. Společná zemědělská politika byla v 70. letech důvodem rozsáhlých investic do této oblasti. Dánsko mělo při vstupu do ES poměrně velký podíl zemědělské výroby na HDP, který dosahoval téměř 20 % a zaměstnával čtvrtinu dánské pracovní síly. Díky dotacím z rozpočtu EU došlo k výraznému snížení počtu farem, růstu jejich specializace a růstu produktivity práce,

³⁹ HOŘEJŠOVÁ, Tereza. Proč Dánsko v roce 1973 vstoupilo do ES? . *Integrace* [online]. 29.7.2002 [cit. 2009-02-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=582>>.

takže dnes se dánské zemědělství podílí na vytvořeném HDP zhruba 3 % a zaměstnává asi 4 % pracovní síly. Přesto se dal vztah Dánska k ES/EU vždy charakterizovat jako poměrně laxní. Nedá se říci, že by Dánové byli z členství v EU nějak zvlášť nadšeni.⁴⁰

Nicméně od vstupu Dánska do ES až po současnost se vztah dánské veřejnosti k EU vyvíjel spíše negativním směrem. Svědčí o tom i výsledky jednotlivých referend. Účast dánské veřejnosti v referendech je tradičně vysoká, nicméně počet kladných hlasů stále klesá. Jednou z možných příčin tohoto trendu je již zmíněná převážně ekonomická motivace dánského vstupu do ES.

V souvislosti s tím, jak se evropská integrace vyvíjela a docházelo k přesunu dalších kompetencí a suverenity z členských států na EU, (např. zavedení jednotné evropské měny), začínalo se Dánsko od realizace těchto cílů více méně distancovat. Objevovaly se obavy z ohrožení dánské suverenity v oblastech, které jsou pro Dánsko zvlášť citlivé – dánský stát blahobytu, sociální a daňová politika, obava ze ztráty specifického rysů dánského národního charakteru, apod. Je také možné, že dánští občané sdílejí i svým způsobem ostražitě skandinávské postoje vůči střední a jižní Evropě.⁴¹

Otevřenou formou neochoty podílet se na některých cílech EU pak bylo odmítnutí Maastrichtské smlouvy v národním referendu. Maastrichtská smlouva byla podepsána v únoru 1992 a zbývalo už ji „pouze“ ratifikovat v členských státech. V dánském parlamentu získala ratifikace podporu výrazné většiny 130 hlasů (z celkového počtu 179). Protože ale nebylo dosaženo vyžadované pětišestinové většiny, byla otázka předložena lidovému hlasování. Překvapivým prvkem kampaně před referendem byla činnost nevládních organizací a občanských sdružení, které byly aktivnější mezi odpůrci ES/EU. Během kampaně poskytla argument odpůrcům Maastrichtské smlouvy i samotná Evropská komise. Z Bruselu unikl interní dokument, ve kterém se diskutovala možnost oslabení vlivu menších států při rozhodování v Radě ES. Ačkoliv předseda Komise J. Delors popřel jeho pravost, byl dokument často v dánské kampani citován.

Referendum se uskutečnilo 2. června 1992 a zúčastnilo se ho přes 83 % oprávněných voličů. Počet odpůrců ratifikace těsnou většinou (50,7 %) převýšil počet jejích stoupenců (49,3 %). I když rozdíl mezi oběma tábory byl jen 46 847 hlasů (z celkového počtu 3 259 731), zněl výsledek „ne“ a Dánsko muselo řešit osud svého dalšího členství v ES/EU.

⁴⁰ ANDERSEN, Torben M. *The danish economy : an international perspective*. 1st edition. Copenhagen : DJFO, 2001. 202 s. ISBN 87-574-0369-4.

⁴¹ PAUŠOVÁ, Martina. *Vývoj ekonomiky Dánska v kontextu Evropské unie*. Praha, 2006. 73 s. Fakulta mezinárodních vztahů Vysoké školy ekonomické. Vedoucí diplomové práce Eva Karpová

Již dva dny po oznámení výsledků referenda přišla ze schůzky nejvyšších představitelů ES razantní odpověď. Prohlubování integrace mělo pokračovat bez ohledu na postoj Dánska. Nedojde k novému projednání textu Maastrichtské smlouvy a ratifikační procedury v parlamentech členských zemí budou pokračovat. Zároveň dalo ES jasně najevo, že pochopitelně uvítá, pokud bude Dánsko ochotno udržet integrační tempo s ostatními státy. Pokud ne, půjde to i bez něj – Dánsko nemůže vetovat další integrační proces.⁴²

V prosinci 1992 Dánsko předložilo své požadavky na summitu ES v Edinburghu. Po dvoudenních bouřlivých jednáních přijali šéfové členských států tzv. Edinburghské rozhodnutí (známé též jako Edinburghský kompromis). Tato dohoda právně poněkud nejasného charakteru umožnila další členství Dánska v EU a zároveň mu zaručovala čtyři výjimky z obecných povinností podle Maastrichtské smlouvy :

1. Dánsko se nezúčastní třetího stádia Hospodářské a měnové unie
2. Dánsko se nestane členem Západoevropské unie (obrana)
3. Dánsko nepřistoupí k možnému budoucímu přesunu spolupráce v oblasti vnitřních věcí a justice z třetího pilíře EU (mezivládního) do prvního pilíře (nadmárodního)
4. Dánsko nebude vázáno povinnostmi na základě občanství EU⁴³

Na oplátku Dánsko přislíbilo nezablokovat snahy ostatních členských států o vyšší úroveň integrace a nevyloučilo ani možnost, že v budoucnosti přistoupí ke všem závazkům podle Maastrichtské smlouvy. Poprvé v historii ES/EU tak byla udělena trvalá výjimka z požadavků členství (trvalá výjimka z *acquis communautaire*). Evropské právo s takovou možností nepočítalo ani v teorii, a tak byla (a je) právní povaha a závaznost Edinburghského kompromisu stále nejasná. V praxi byla nicméně členskými státy i orgány ES/EU respektována.

Referendum o pozměněné a pro Dánsko výhodnější verzi Maastrichtské smlouvy se konalo 18. května 1993. Pro ratifikaci v něm hlasovalo 56,8 % oprávněných voličů. Posun ve veřejném mínění nebyl vůči roku 1992 nijak výrazný - jen o 7 % - ale stačil k tomu, aby Maastrichtská smlouva prošla.

⁴² ŠLOSARČÍK, Ivo. Být či nebýt...v Evropské unii : Dánsko, referendum a evropská integrace. *Integrace* [online].31.3.2000 [cit. 2009-02-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=50>>

⁴³ *Dánské ministerstvo zahraničních věcí* [online]. [cit. 2009-02-02]. Dostupný z WWW: <http://www.um.dk/um_files/denmark/maps/economy.swf>.

Změna dánského postoje měla zejména dva důvody. Prvním byl Edinburghský kompromis - krok, kterým se z Maastrichtské smlouvy odstranily pro Dány nejméně populární závazky. Druhým důvodem „poevropštění“ Dánů byla kandidatura Finska, Norska a Švédska jako dalších perspektivních členů EU, která nabývala v roce 1993 stále konkrétnějších rysů. Vědomí, že Dánsko brzy získá v EU spojení se společným katalogem „skandinávských hodnot a problémů“, podpořilo posun ve veřejném mínění o Evropské unii.⁴⁴

Na druhou stranu je třeba zdůraznit, že Dánsko vždy usilovalo o striktní plnění cílů EU, pokud nebyly v rozporu s jeho přesvědčením. Dánsko tedy ačkoli není členem eurozóny, splňuje všechna nominální konvergenční kritéria. Protože je Dánsko členem systému směnných kurzů ERM II a dánská koruna je pevně zafixována k euru, sdílí Dánsko kroky ECB, aniž by se ovšem mohlo podílet na rozhodování o těchto krocích. Dánsko tedy pouze plní povinnosti plynoucí z EMU, ale paradoxně nepožívá všech výhod, které členství v eurozóně přináší.

Jak již bylo zmíněno, dánská ekonomika patří k nejúspěšnějším v EU. Přes nezpochybnitelné přínosy, které by přineslo Dánsku členství v eurozóně (mimo jiné možnost ovlivňovat politiku ECB, snížení transakčních nákladů souvisejících s převodem měny, eliminace negativních vlivů na mezinárodní obchod, které způsobuje vývoj kurzu dánské koruny a eura, apod.), nejsou tyto ekonomické přínosy zatím zřejmě pro Dánsko natolik veliké, aby se kvůli nim vzdalo suverenity v oblastech pro Dánsko příliš citlivých a zásadních. Dánsko, ačkoliv je velmi otevřenou a prosperující ekonomikou, se v posledních letech potýká s problémem poměrně malého objemu přímých zahraničních investic. Tento objem má navíc klesající tendenci. Dánsko přitom investorům může nabídnout stabilní ekonomické a politické zázemí, kvalifikovanou a ve srovnání s dalšími zeměmi EU i relativně levnou pracovní sílu a dobrou infrastrukturu.

Vedle nízkého přílivu přímých zahraničních investic představuje další problém dánské ekonomiky skutečnost, že není dostatečně znalostní, a v tomto směru je tedy také do značné míry závislá na EU. Celkové investice do vědy a výzkumu tvoří dle European Innovative Scoreboard 2,76 % dánského HDP, což je jen mírně nad průměrem EU. Z celkového podílu investic do vědy a výzkumu zajišťuje 0,71 % stát, zatímco zbývajících 1,75 % pochází

⁴⁴ ŠLOSARČÍK, Ivo. Být či nebýt...v Evropské unii : Dánsko, referendum a evropská integrace. *Integrace* [online]. 2000 [cit. 2009-02-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=50>>.

ze zdrojů soukromých investorů. Dánsko si v tomto srovnání stojí hůře než jeho skandinávští sousedé Finsko a Švédsko a zaostává dokonce i za Francií, Nizozemím a Německem. Nedostatečně znalostní ekonomika může být tedy dalším argumentem, proč Dánsko členství v EU potřebuje.⁴⁵

Evropská integrace, která se v posledních letech zaměřuje stále více i na cíle politické (Evropská ústava), není však pro Dánsko příliš atraktivní, protože neodpovídá jeho představám o žádoucím vývoji. Zde je namístě zmínit se opět i o jednom pro Dánsko z pohledu EU nepříliš lichotivém argumentu, proč Dánsko tolik podporovalo prozatím poslední rozšíření EU. Dánsko si od tohoto rozšíření slibovalo zastavení, popř. alespoň zpomalení integračního procesu. Do jisté míry se tyto představy naplnily, jako příklad lze uvést projekt Evropské ústavy a pozastavení ratifikačního procesu.

Na druhou stranu touha velkého počtu nových členských států přijmout co nejdříve euro, vyjádřená jejich vstupem do ERM II naznačuje, že se Dánsko zřejmě v blízké době opět ocitne v určité izolaci, pokud si i nadále ponechá své výjimky. Jednání o těchto výjimkách zatím není v Dánsku na pořadu dne a jak uvedla dánská vláda, rozhodně nezačne dříve, než se vyjasní situace ohledně Evropské ústavy.

5. Komparace ekonomiky v rámci EU

Evropská ekonomická integrace se stala fenoménem světové ekonomiky, který velmi výrazně ovlivňuje celosvětový hospodářský vývoj, a to i v těch nejvzdálenějších koutech světa. Stala se dokonce inspirací pro několik integračních seskupení, které se v preambuli svých zakladatelských smluv na dnešní Evropskou unii přímo odvolávají.⁴⁶

Vývoj v evropském regionu byl specifický v mnoha ohledech. Fakt, že v tomto prostoru proběhly dvě světové války, změnil charakter dosavadních vztahů tak, aby se pro příště zamezilo riziku dalších válečných konfliktů. To byly politické důvody integračního procesu.

Mimořádná provázanost ekonomických vazeb způsobená historickými svazky, vysoká míra internacionalizace ekonomik a de facto neschopnost dosáhnout soběstačnosti v hospodářské sféře, v mnoha případech nedostatečná kapacita spotřebitelského trhu a změny v uspořádání světové ekonomiky – to byly hlavní ekonomické příčiny integračních tendencí.

⁴⁵ PAUŠOVÁ, Martina. *Vývoj ekonomiky Dánska v kontextu Evropské unie*. Praha, 2006. 73 s. Fakulta mezinárodních vztahů Vysoké školy ekonomické. Vedoucí diplomové práce Eva Karpová

⁴⁶ KUČEROVÁ, Irah. *Evropská unie : hospodářské politiky*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2006. 305 s. ISBN 80-246-1212-7.

Padesát let prointegračních aktivit přineslo nejen tolik očekávanou politickou stabilizaci, ale také mimořádné zvýšení výkonnosti hospodářství, všeobecný nárůst životní úrovně a tudíž i sociální stabilitu. Velký vnitřní trh umožnil i snazší prosazování investičních strategií, jež nedovolily zcela zameškat technologický vývoj, i když v této oblasti jistých mezer si jsou Evropané vědomi. Dále chce EU výrazně zvýšit konkurenceschopnost, v níž již tradičně zaostává za USA a Japonskem.

Ale jedním z hlavních přínosů integračního procesu je pak snižování diferencí v ekonomické výkonnosti a tudíž i sociální úrovně.

Ostatně vyrovnání rozdílů mezi regiony EU se stalo hlavní strategií v 90. letech, a to nejen z důvodů sociální, politické a makroekonomické stabilizace, ale také jako nezbytnost splnění konvergenčních podmínek pro realizaci EMU.

Přesto ale jednotlivé členské ekonomiky i přes výraznou konvergenci vykazují řadu odlišností. Hlavní difference spočívají v odlišně realizované hospodářské politice, i když strategické cíle ekonomicko společenského vývoje jsou prakticky totožné.⁴⁷

Ekonomický potenciál jednotlivých členských zemí EU se logicky liší v mnoha aspektech. Primárně je determinantou velikost trhu, technická vyspělost ekonomiky, tradiční výrobní orientace, míra zapojení do mezinárodní dělby práce. Jako sekundární faktor vystupují institucionální charakteristiky jejich vývoje, a to po stránce formálních i neformálních institucí včetně názorů na míru a způsob zapojení do integračního procesu.

Jedním z diferenčních kritérií jsou výchozí podmínky členských zemí, a to jak ekonomického, tak i institucionálního rázu. Tyto aspekty jsou determinující nejen pro hospodářskou výkonnost, ale také pro stanovení strategických cílů jejich vývoje. Rozdíly mezi ekonomikou Irsko, Francie či Velké Británie lze mimo jiné vysledovat právě v ekonomické bázi států v době před zapojením se do integračního procesu

Heterogenost členské základny Unie je také dána odlišnou výrobní orientací, tím, co je považováno za tradiční odvětví, a také schopností nelpět na tradiční výrobě a ochotou restrukturalizovat. Zatímco Velká Británie trvalo desetiletí, než pochopila, že třeba i stoletá tradice nemusí být základem hospodářských úspěchů a že je nutné restrukturalizovat. Španělsko, Finsko nebo země Beneluxu byly v tomto ohledu daleko pragmatičtější.

Další výrazné rozdíly jsou ve výkonnosti ekonomik a v dosažené produktivitě práce, i když se v průběhu 90. let vyznačují značnou mírou konvergence. Je to evidentní důsledek

⁴⁷ KUČEROVÁ, Irah. *Ekonomiky členských států Evropské unie*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2003. 98 s. ISBN 80-246-0650-X.

spuštění vnitřního trhu od roku 1993. Kromě toho tu pozitivní roli sehrál program strukturální politiky na komunální úrovni. Dalším faktorem podporující konvergenci výkonnosti ekonomik byl cíl Evropské hospodářské a měnové unie, v jehož rámci se zájemci zavázali plnit maastrichtská kritéria, jež utužila fiskální a měnovou disciplínu.

Vývoj EU zřejmě půjde cestou vyšší konvergence v základních atributech ekonomické integrace, ale díky východnímu rozšíření o výrazně méně vyspělé ekonomiky se bude více naplňovat pojetí diverzifikované, stupňovité integrace. A to bude pravděpodobně jediná možná cesta k zachování jisté akceschopnosti Unie ve světové ekonomice.⁴⁸

Dánsko je malou ekonomikou a tradičně vysoce internacionalizovanou, ale do jisté míry kopíruje britský přístup k integraci. Také s nezúčastňuje měnové unie, dokonce dánští voliči schvalovali v referendu Maastrichtskou smlouvu nadvakrát. Tím ale srovnání s Británií končí, neboť Dánsko dlouhodobě realizuje úspěšnou průmyslovou politiku zaměřenou na podporu nových technologií.

5.1. Hospodářské politiky zemí EU

Existuje celá řada oblastí, ve kterých se členské státy nehodlají vzdát své suverenity a kde prosazují své vlastní představy o hospodářském vývoji. Některé části hospodářské politiky jsou právě tímto příkladem, i když v určitých sférách se členské země dohodly na příslušné míře komunitarizace, tzn. že předaly své pravomoci z národní úrovně na komunitární čili společnou. Obecně platí, že ekonomiky EU jsou charakterizovány jako smíšené s vysokým podílem státu v hospodářském vývoji. Ostatně ve skupině rozvinutých tržních ekonomik jsou to právě evropské země, u nichž je tento podíl měřený poměrem státního rozpočtu na HDP největší. Pro většinu členských zemí Unie je typické budování tzv. státu blahobytu, který se vyznačuje vysokou mírou redistribuce vytvořeného produktu, vysokou veřejnou spotřebou a mimořádně rozsáhlými systémy sociálního zabezpečení.

Přesto ale právě v této kategorii vykazují jednotlivé členské země nejvýraznější rozdíly. Diference se týkají jak míry poskytovaných sociálních jistot, tak i jejich forem. Liší se preference jednotlivých aspektů sociální politiky. Logicky se také liší míra a forma zdanění, tzn. že daňové systémy jsou individuální a i přes zdůrazňování nutnosti konvergence

⁴⁸ CIHELKOVÁ, Eva, JAKŠ, Jaroslav. *Evropská integrace : Evropská unie*. 1. vyd. Praha : VŠE, 2004. 37 s. ISBN 80-245-0854-0.

daňových politik státy k tomu nejsou ochotny přistoupit. I když je tím snižována funkčnost trhu.

Vedle daňové praxe, cílů sociální politiky a používaných metod se jednotlivé státy odlišují i mírou přímé ekonomické činnosti státu. Jsou země Unie, jež prošly v poválečném období mohutnými vlnami etatizace, kde se stát podílel nezanedbatelně na tvorbě produktu, jako například Francie a Velká Británie. Některé členské státy v 80. letech privatizovaly masivně, jiné okrajově a privatizaci zatím připravují. I to je diferenciačním kritériem EU.⁴⁹

Dánsko spolu s Belgií, Nizozemskem a Švédskem patří mezi velmi vyspělé státy blahobytu. Je zde vysoká úroveň veřejné spotřeby, která se podílí na mimořádné životní úrovni, ale také způsobuje značný tlak na její financování. I tyto státy se ale částečně liší. Dánská hospodářská politika je zaměřena proticyklicky a je poptávkově orientovaná. Je také třeba zmínit důraz na stabilizaci měny. Švédsko je zaměřeno na aktivní politiku zaměstnanosti. Protože se nikdy neodpoutalo od myšlenky plně zaměstnanosti, neboť podle Švédů je nezaměstnanost nedůstojná člověka i společnosti a proto jsou vynakládány obrovské prostředky na snížení nezaměstnanosti. Také zde nebyla nikdy začleněna představa masivního zestátnování. V Nizozemsku bylo v praxi používáno indikativní plánování, které používalo střednědobé, konkrétně čtyřleté plány. Do značné míry nizozemský přístup odpovídal stabilizační politice, jejíž specifíkem je kooperace jednotlivých hospodářských partnerů – Nizozemsko je označováno za výrazně negociační ekonomiku.

Německo a Francie mají také vysokou úroveň veřejné spotřeby, v sociální oblasti je orientují hlavně na trh práce a ochranu pracovní síly. Francie byla také silně ovlivněna levicovými vládami, které realizovaly rozsáhlé sociální reformy a etatizaci.

V případě Lucemburska se jednotlivé vlády orientovaly na vytvoření konkurenčního prostředí, neboť otevřenost ekonomiky a vstřícná daňová politika pro kapitálové operace jsou součástí hospodářské strategie. Lucembursko je také zemí nejvyšší reálné ekonomické úrovně v EU.

Poněkud jinou kapitolou je hospodářská politika v Itálii. V 50. a 60. letech byla ovlivněna keynesiánstvím, tzn. že byla posilována role státu v ekonomice i přes deklarovaný cíl tržního prostředí. Také v Británii bylo uplatňováno keynesiánství, a to v té nejčistší podobě i přes střídající se vlády levice a pravice. Rozdíl jejich konkrétní praktikované hospodářské politiky byl pouze v jiných prioritách. I Rakousko prošlo v poválečném období praktikovaným keynesiánstvím, protože od konce války byla u vlády velká vládní koalice,

⁴⁹ KUČEROVÁ, Irah. *Ekonomiky členských států Evropské unie*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2003. 99 s. ISBN 80-246-0650-X.

kteřá prosazovala značné sociální standardy. Systém sociálních záruk je nadprůměrný i v rámci západní Evropy, míra státních investic také.

K velkým změnám v oblasti hospodářské politiky došlo v Irsku. Velmi zaostalé Irsko je zaměřilo ve své hospodářské strategii na modernizaci, což v jeho případě znamenalo industrializaci doprovázenou urbanizací, systémovou realizaci regionální politiky a diferencovaný přístup v přímých daních k jednotlivým odvětvím a stalo se tak zemí s jednou z nejvyšších ekonomických úrovní v EU. V porovnání s efektivností irské hospodářské politiky zřetelně kontrastuje například vývoj v Řecku, které prošlo v letech po roce 1945 poněkud chaotickým společensko politickým obdobím. Byl přijat program etatizace, který nepřinesl očekávané výsledky. Až po roce 1994 došlo k obratu, ale pouze deklarovanému, ne realizovanému v hospodářské politice ve snaze splnit maastrichtská kritéria.⁵⁰

5.2. Komparace makroekonomických ukazatelů zemí EU

Proces ekonomické integrace se jednoznačně promítl do reálné konvergence jednotlivých ekonomik členských států. Logicky sehrály v tomto procesu hlavní roli různé strukturální operace financované ze společného rozpočtu.

Vedle cílených opatření strukturálního rázu se na reálné hospodářské i institucionální konvergenci podepsaly i tendence spojení s prohlubováním integrace – budování vnitřního trhu a hospodářské a měnové unie. V tomto případě byla stanovena tzv. maastrichtská kritéria vedoucí k makroekonomické stabilizaci. Důraz na makroekonomickou stabilitu se stal všeobecně přijímanou prioritou praktikované hospodářské politiky i těch států, jež o vstup do EMU neusilují. Maastrichtská kritéria nebyla jen povinnými konvergenčními podmínkami, ale také ukazateli vyšší efektivnosti ekonomik a tudíž i jejich předpokládané vyšší konkurenceschopnosti. Dosažení maastrichtských limitů totiž zvyšuje odolnost ekonomik před výkyvy hospodářského cyklu. Alespoň vývoj 90. let tuto premisu potvrzoval.

Ve druhé polovině 90.let byl ekonomický vývoj EU výrazně ovlivněn procesem vytváření hospodářské a měnové unie. Zformulování konvergenčních kritérií a počínající příprava většiny zemí EU na vstup do Evropské měnové unie vedly k tlakům na snižování deficitů státních rozpočtů, veřejné zadluženosti, snižování míry inflace a dlouhodobých úrokových

⁵⁰KUČEROVÁ, Irah. *Ekonomiky členských států Evropské unie*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2003. 105 s. ISBN 80-246-0650-X.

měr a ke stabilizaci měnových kurzů. Výsledkem bylo vytváření prostředí příznivého pro podnikatelské investice a dlouhodobý ekonomický růst.⁵¹

V průběhu roku 2002 se vyostřila diskuse ohledně paktu stability a růstu, jehož domluvená strategie se stala do jisté míry nereálnou. V roce 1997 totiž souhlasili zástupci členských zemí na Amsterodamském summitu s dalšími podmínkami fungování EMU. Byly přijaty dvě rezoluce týkající se fiskální disciplíny členů eurozóny během třetí etapy EMU. Státy aspirující na členství v eurozóně se zavázaly k fiskální disciplíně nejen v dodržování maximálního tříprocentního deficitu státního rozpočtu, ale i k postupnému návratu k vyrovnanému rozpočtu. Ovšem déletrvající recese ekonomiky USA, prakticky více než dvanáct let táhnoucí se krize japonské ekonomiky se při značné otevřenosti trhu EU promítlo do zpomalení ekonomického růstu Evropské unie. Neboť ekonomická teorie všeobecně akceptovatelná a také akceptovaná říká, že v době recese je vhodné použít nástroje vyšších výdajů veřejných prostředků ke stimulaci ekonomické činnosti, tudíž jako základní prostředek ekonomického rozvoje a vlastně i snazšího překonání recese. Po několika letech fungování je evidentní, že fiskální disciplína je namísto v době ekonomického růstu, ale současně i v období rozvoje standardně vyspělých tržních ekonomik. U zemí, jejichž hospodářský vývoj se musí vyrovnat s modernizací, s nároky na industrializace a výraznými disproporcemi sociálními a regionálními, je ale těžké dodržet podmínky Paktu stability a růstu.⁵²

5.2.1. Vývoj HDP v Evropské unii

Hrubý domácí produkt zemí EU činil 11 583, 403 mld. EUR, z čehož připadá 72,8 % na eurozónu a téměř dvě třetiny (64,7 %) na čtyři největší hospodářství EU (Německo, Velká Británie, Francie a Itálie). Tempo růstu HDP, které na konci 90. let činilo průměrně 3 %, se na začátku nového tisíciletí zpomalilo tak, že v roce 2002 a 2003 dosáhlo pouze 1 %. Čísla z roku 2006 však přinášejí jisté oživení, kdy se tempo růstu vyšplhalo opět nad 3 %.⁵³

⁵¹ KUNEŠOVÁ, Hana, CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika : nové jevy a perspektivy*. 2. dopl. vyd. Praha : C. H. Beck, 2006. 276 s. ISBN 80-7179-455-4

⁵² KUČEROVÁ, Irah. *Ekonomiky členských států Evropské unie*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2003. 107 s. ISBN 80-246-0650-X.

⁵³ Eurostat. [online]. 2000 [cit. 2009-02-08]Dostupný z WWW: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/>>.

Problémem EU a EMU je nízká míra ekonomického růstu. Na to, co stojí za pomalým ekonomickým růstem, existují rozdílné názory. Mezi nejčastějšími příčinami současného nízkého růstu se uvádějí:

1. Drahá a málo mobilní pracovní síla
2. Vysoké daně
3. Problematické uplatňování jednotné měnové politiky v eurozóně (není jednoduché stanovit jednotnou výši úrokové míry, pokud jsou ukazatele míry inflace a ukazatele ekonomického růstu jednotlivých zemí rozdílné)
4. Pakt stability a růstu, který brání zemím eurozóny zavést expanzivní fiskální politiku
5. Pomalu rostoucí německá ekonomika – svůj vliv zde mají obrovské peněžní transfery určené na obnovu východních spolkových zemí⁵⁴

V obecné rovině jsou makroekonomické diference potvrzením nedostatečné homogenity v cílech a realizaci hospodářské politiky, což funguje jako určitá bariéra vnitřního trhu a snižuje to i funkčnost hospodářské a měnové unie.

Ukazatel ekonomického růstu logicky vypovídá nejen o úspěšnosti realizované hospodářské politiky, ale i o rozdílných výchozích podmínkách. Obecně standardní politiky rostou pomaleji, než ty jejichž úrovně výkonnosti ještě nedosáhly. Nicméně rozdíly jsou patrné např. Francií a Lucemburskem nebo dříve mezi Irskem a Řeckem.

Přestože integrační proces dospěl na konci 90. let k vytvoření hospodářské a měnové unie, vykazují jednotlivé členské země EMU rozdílné ekonomické výsledky. K zemím s nejrychlejším ekonomickým růstem patřily v posledních letech zejména Irsko, Řecko a Španělsko. Částečným vysvětlením jejich rychlejší růstové dynamiky je levnější pracovní síla. Nízké náklady na práci do těchto zemí přitahují zahraniční kapitál a spolu s novými technologiemi urychlují ekonomický růst.⁵⁵

⁵⁴ KUNEŠOVÁ, Hana, CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika : nové jevy a perspektivy*. 2. dopl. vyd. Praha : C. H. Beck, 2006. 302 s. ISBN 80-7179-455-4

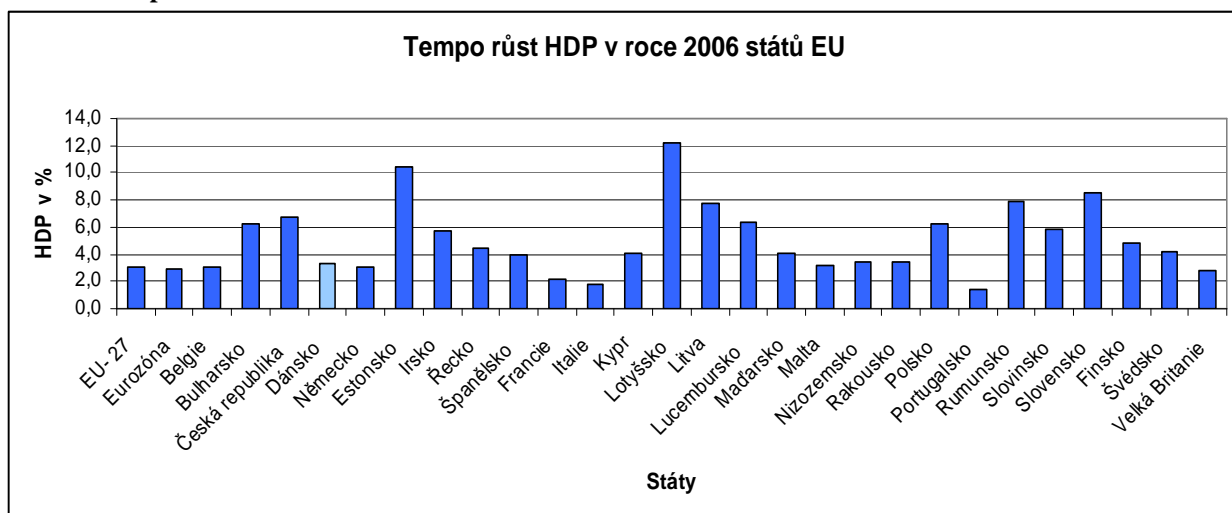
⁵⁵ Viz. tamtéž

Tabulka 21 – Vývoj tempa růstu HDP států EU v %

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
EU- 27	3,0	3,9	2,0	1,2	1,3	2,5	2,0	3,1
Eurozóna	2,9	3,9	1,9	0,9	0,8	2,1	1,7	2,9
Belgie	3,4	3,7	0,8	1,5	1,0	3,0	1,8	3,0
Bulharsko	2,3	5,4	4,1	4,5	5,0	6,6	6,2	6,3
Česká republika	1,3	3,6	2,5	1,9	3,6	4,5	6,3	6,8
Dánsko	2,6	3,5	0,7	0,5	0,4	2,3	2,4	3,3
Německo	2,0	3,2	1,2	0,0	-0,2	1,2	0,8	3,0
Estonsko	-0,1	9,6	7,7	7,8	7,1	7,5	9,2	10,4
Irsko	10,7	9,2	5,8	6,4	4,5	4,7	6,4	5,7
Řecko	3,4	4,5	4,2	3,4	5,6	4,9	2,9	4,5
Španělsko	4,7	5,0	3,6	2,7	3,1	3,3	3,6	3,9
Francie	3,3	3,9	1,9	1,0	1,1	2,5	1,9	2,2
Itálie	1,5	3,7	1,8	0,5	0,0	1,5	0,6	1,8
Kypr	4,8	5,0	4,0	2,1	1,9	4,2	3,9	4,1
Lotyšsko	3,3	6,9	8,0	6,5	7,2	8,7	10,6	12,2
Litva	-1,5	4,2	6,7	6,9	10,2	7,4	7,8	7,8
Lucembursko	8,4	8,4	2,5	4,1	1,5	4,5	5,2	6,4
Maďarsko	4,2	5,2	4,1	4,1	4,2	4,8	4,0	4,1
Malta	:	:	-1,6	2,6	-0,3	1,2	3,5	3,2
Nizozemsko	4,7	3,9	1,9	0,1	0,3	2,2	2,0	3,4
Rakousko	3,3	3,7	0,5	1,6	0,8	2,5	2,9	3,4
Polsko	4,5	4,3	1,2	1,4	3,9	5,3	2,6	6,2
Portugalsko	3,8	3,9	2,0	0,8	-0,8	1,5	0,9	1,4
Rumunsko	-1,2	2,1	5,7	5,1	5,2	8,5	4,2	7,9
Slovinsko	5,4	4,4	2,8	4,0	2,8	4,3	4,3	5,9
Slovensko	0,0	1,4	3,4	4,8	4,7	5,2	6,5	8,5
Finsko	3,9	5,1	2,7	1,6	1,8	3,7	2,8	4,9
Švédsko	4,6	4,4	1,1	2,4	1,9	4,1	3,3	4,2
Velká Británie	3,5	3,9	2,5	2,1	2,8	2,8	2,1	2,8

Pramen: Eurostat: www.eurostat.eu

Graf 8 - Tempo růstu HDP v roce 2006 států EU v %

Pramen: Eurostat: www.eurostat.eu

Po přistoupení dalších 12 států patří mezi státy s nejrychlejším ekonomickým růstem Lotyšsko, Estonsko, Slovensko a Rumunsko. Naopak nejnižšího ekonomického růstu dosahují opakovaně vyspělé státy Itálie, Portugalsko, Francie a Velká Británie. Dánsko patří stabilně mezi země s nižším tempem růstu HDP. V roce 2006 stoupl sice nad 3 %, jinak se ale pohybuje okolo 2,5 %. Propad ekonomiky v roce 2001, způsobené teroristickými útoky v USA, byl zjevný u všech států EU. V Dánsku, Belgii a Rakousku dokonce nedosahoval ekonomický růst ani 1 %.

Hrubý domácí produkt přepočítaný na obyvatele

Hrubý domácí produkt na obyvatele je jeden z nejčastěji používaných indikátorů. V roce 2006 činil v EU-27 průměr 23 500 EUR. Lucembursko dosáhlo 71 600 EUR na obyvatele, což činilo téměř dvojnásobek než v jiných členských státech EU. Dalšími zeměmi s vysokou ekonomickou úrovní jsou Irsko (41 100 EUR) a Dánsko (40 500 EUR).

Nejvyšší ekonomická úroveň je dosahována v prvních patnácti státech, které přistoupili do roku 2004, s výjimkou Řecka a Portugalska. Zatímco Řecko se neustále hodnotě EU přibližuje, tak Portugalsko vykazuje stále stejné hodnoty mezi 70-80 % průměru EU. Ekonomická úroveň Lucemburska je tradičně nejvyšší a dosahuje 2,79 násobku průměru ekonomické úrovně EU-27. Belgie, Dánsko, Irsko, Nizozemsko, Rakousko a Švédsko mají také stabilně vysoké hodnoty, ale o více jako polovinu nižší než Lucembursko. Státy, které přistoupily v roce 2004 hodnoty EU nedosahují. Hodnoty jsou v rozmezí 50-80 % úrovně EU. Rumunsko a Bulharsko, které v roce 2006 žádali o členství a staly se členy až v roce 2007 vykazovali nejnižších hodnot, které nedosahovali ani 40 % průměru EU.

5.2.2. Vývoj míry inflace v Evropské unii

Inflace je zjednodušeně řečeno růst cenové hladiny v čase. Ten se ve všech členských zemích Evropské unie měří dle indexů spotřebitelských cen (indexy poměřují úroveň cen vybraného spotřebního koše několika stovek reprezentativních výrobků a služeb ve dvou po sobě jdoucích letech). Nízká míra inflace je velmi pozitivní pro finanční sektor daného státu. O nízkou míru inflace se snaží jednak domácí vlády, jednak centrální banky. Inflace je totiž aktivním faktorem pohybu úrokových sazeb a vysoká míra inflace přehřívá domácí ekonomiku.

Míra inflace EU v 90. letech klesala až do roku 1999 na 1,2 %. Od roku 2000 se pohybovala okolo 2 % za rok. Vyvíjela se stejně jako v USA. Oproti tomu v Japonsku v posledních desetiletí dosahovala pouze malých hodnot, často byla dokonce zaznamenána deflace.

Tabulka 22 - Vývoj míry inflace států EU v %

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
EU-27	1,7	1,3	1,2	1,9	2,2	2,1	2,0	2,0	2,2	2,2
Eurozóna	1,6	1,1	1,1	2,1	2,3	2,2	2,1	2,1	2,2	2,2
Belgie	1,5	0,9	1,1	2,7	2,4	1,6	1,5	1,9	2,5	2,3
Bulharsko	:	18,7	2,6	10,3	7,4	5,8	2,3	6,1	6,0	7,4
Česká republika	8,0	9,7	1,8	3,9	4,5	1,4	-0,1	2,6	1,6	2,1
Dánsko	2,0	1,3	2,1	2,7	2,3	2,4	2,0	0,9	1,7	1,9
Německo	1,5	0,6	0,6	1,4	1,9	1,4	1,0	1,8	1,9	1,8
Estonsko	9,3	8,8	3,1	3,9	5,6	3,6	1,4	3,0	4,1	4,4
Irsko	1,3	2,1	2,5	5,3	4,0	4,7	4,0	2,3	2,2	2,7
Řecko	5,4	4,5	2,1	2,9	3,7	3,9	3,4	3,0	3,5	3,3
Španělsko	1,9	1,8	2,2	3,5	2,8	3,6	3,1	3,1	3,4	3,6
Francie	1,3	0,7	0,6	1,8	1,8	1,9	2,2	2,3	1,9	1,9
Itálie	1,9	2,0	1,7	2,6	2,3	2,6	2,8	2,3	2,2	2,2
Kypr	3,3	2,3	1,1	4,9	2,0	2,8	4,0	1,9	2,0	2,2
Lotyšsko	8,1	4,3	2,1	2,6	2,5	2,0	2,9	6,2	6,9	6,6
Litva	10,3	5,4	1,5	1,1	1,6	0,3	-1,1	1,2	2,7	3,8
Lucembursko	1,4	1,0	1,0	3,8	2,4	2,1	2,5	3,2	3,8	3,0
Maďarsko	18,5	14,2	10,0	10,0	9,1	5,2	4,7	6,8	3,5	4,0
Malta	3,9	3,7	2,3	3,0	2,5	2,6	1,9	2,7	2,5	2,6
Nizozemsko	1,9	1,8	2,0	2,3	5,1	3,9	2,2	1,4	1,5	1,7
Rakousko	1,2	0,8	0,5	2,0	2,3	1,7	1,3	2,0	2,1	1,7
Polsko	15,0	11,8	7,2	10,1	5,3	1,9	0,7	3,6	2,2	1,3
Portugalsko	1,9	2,2	2,2	2,8	4,4	3,7	3,3	2,5	2,1	3,0
Rumunsko	154,8	59,1	45,8	45,7	34,5	22,5	15,3	11,9	9,1	6,6
Slovinsko	8,3	7,9	6,1	8,9	8,6	7,5	5,7	3,7	2,5	2,5
Slovensko	6,0	6,7	10,4	12,2	7,2	3,5	8,4	7,5	2,8	4,3
Finsko	1,2	1,3	1,3	2,9	2,7	2,0	1,3	0,1	0,8	1,3
Švédsko	1,8	1,0	0,5	1,3	2,7	1,9	2,3	1,0	0,8	1,5
Velká Britanie	1,8	1,6	1,3	0,8	1,2	1,3	1,4	1,3	2,1	2,3

Pramen: Eurostat: www.eurostat.eu

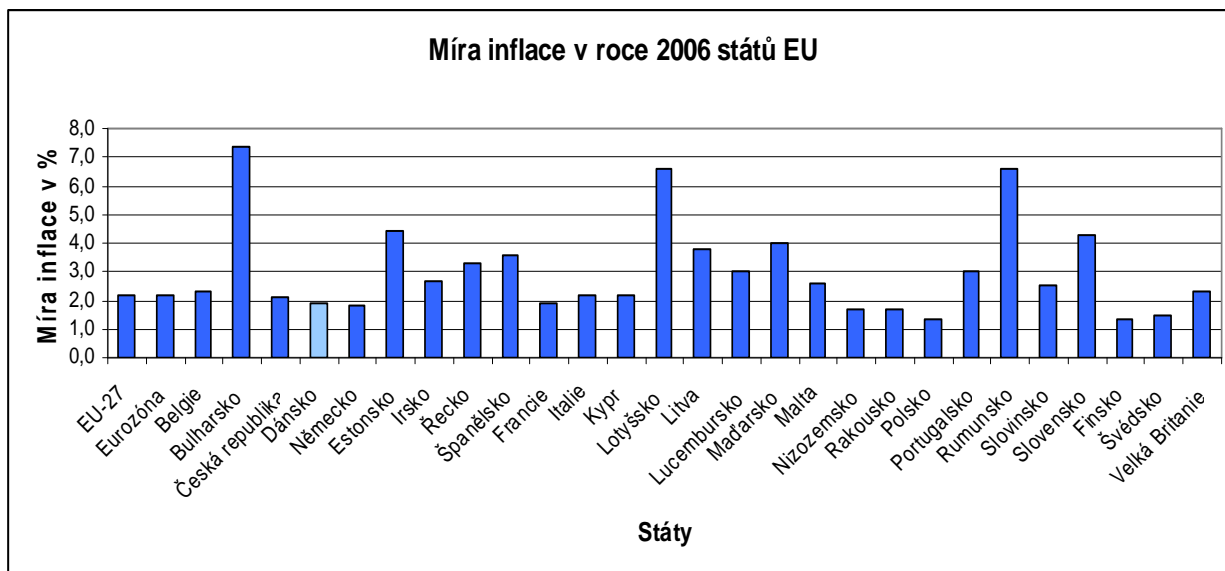
Míra inflace v roce 2006 v zemích Evropské unie činila podle harmonizovaného indexu spotřebitelských cen 2,2 %. Proti roku 2005 se tak nezměnila.

V zemích eurozóny byla míra inflace taktéž 2,2 % a také se nezměnila. Cenová hladina je ale v meziročním srovnání na vzestupu. V roce 1998 míra inflace v zemích eurozóny činila 1,1 % a v celé Evropské unii byla na 1,3 %.

V roce 2006 mezi země s nejnižší inflací v EU patřilo Finsko a Polsko, kde Polsko oproti předchozímu roku inflaci snížilo o 0,9 % a naproti tomu Finsku došlo ke zvýšení o půl procenta. Naopak nejvyšší míru inflace ze zemí EU mělo Lotyšsko a to 6,6 %. Bulharsko a Rumunsko, které žádali v tomto roce o přistoupení dosahovaly inflace nejvyšší.

Míra inflace v 10 zemích, které přistoupily v roce 2004, se vyvíjí přibližně okolo průměru EU.

Graf 9 - Míra inflace v roce 2006 států EU v %

Pramen: Eurostat: www.eurostat.eu

Dánsko v porovnání s ostatními státy EU i eurozóny dosahuje jedné z nejnižších hodnot. Patří mezi 7 států s nejnižší inflací. Až do roku 2002 vykazovala dánská ekonomika vyšších hodnot než byl průměr států jak EU tak eurozóny. V roce 2004 klesla inflace až na 0,9 % a spolu se Slovenskem dosahovalo nejnižších hodnot. Od roku 2005 se opět zvyšuje, ale stále se drží pod průměrnou hodnotou EU a tím pod 2 %.

5.2.3. Vývoj nezaměstnanost v Evropské unii

Závažným ekonomickým a sociálním problémem je dlouhodobě vysoká míra nezaměstnanosti EU. Jednotný vnitřní trh spojený s volným pohybem osob dosud nevede k postupné konvergenci měr nezaměstnanosti. Přeshraniční mobilita pracovních sil je vzhledem k jazykovým, psychologickým a jiným překážkám dosud nízká.

Politika zaměstnanosti zůstává v kompetenci jednotlivých členských států. Orgány EU v této oblasti plní úlohu doplňkovou a koordinační. Doporučení Evropské unie adresovaná jednotlivým zemím se týkají strukturálních opatření, kam lze zařadit zvyšování pružnosti trhu práce či omezení fiskálního tlaku na práci. Doporučení se týkají také doprovodných politik zaměřených na posilování zaměstnatelnosti určitých skupin obyvatelstva a na vytváření nových pracovních míst.

Tabulka 23 - Vývoj míry nezaměstnanosti států EU v %

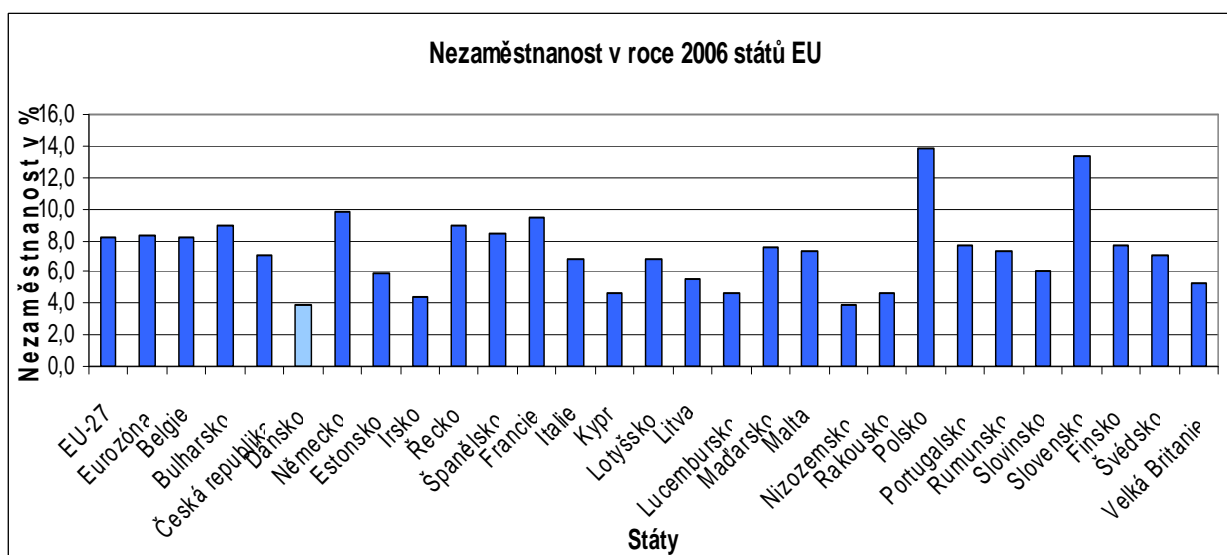
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
EU-27	:	:	:	:	8,7	8,5	8,9	9,0	9,1	8,9	8,2
Eurozóna	10,7	10,6	10,0	9,1	8,2	7,8	8,3	8,8	8,9	8,9	8,3
Belgie	9,5	9,2	9,3	8,5	6,9	6,6	7,5	8,2	8,4	8,4	8,2
Bulharsko	:	:	:	:	16,4	19,5	18,1	13,7	12,0	10,1	9,0
Česká republika	:	:	6,4	8,6	8,7	8,0	7,3	7,8	8,3	7,9	7,1
Dánsko	6,3	5,2	4,9	5,2	4,3	4,5	4,6	5,4	5,5	4,8	3,9
Německo	8,7	9,3	9,1	8,2	7,5	7,6	8,4	9,3	9,7	10,7	9,8
Estonsko	:	9,6	9,2	11,3	12,8	12,4	10,3	10,0	9,7	7,9	5,9
Irsko	11,7	9,9	7,5	5,7	4,2	4,0	4,5	4,7	4,5	4,3	4,4
Řecko	9,6	9,8	10,8	12,0	11,2	10,7	10,3	9,7	10,5	9,8	8,9
Španělsko	17,8	16,7	15,0	12,5	11,1	10,3	11,1	11,1	10,6	9,2	8,5
Francie	11,6	11,5	11,1	10,5	9,1	8,4	8,7	9,5	9,6	9,7	9,5
Itálie	11,2	11,3	11,3	10,9	10,1	9,1	8,6	8,4	8,0	7,7	6,8
Kypr	:	:	:	:	4,9	3,8	3,6	4,1	4,6	5,2	4,6
Lotyšsko	:	:	14,3	14,0	13,7	12,9	12,2	10,5	10,4	8,9	6,8
Litva	:	:	13,2	13,7	16,4	16,5	13,5	12,4	11,4	8,3	5,6
Lucembursko	2,9	2,7	2,7	2,4	2,3	2,0	2,7	3,7	5,1	4,5	4,7
Maďarsko	9,6	9,0	8,4	6,9	6,4	5,7	5,8	5,9	6,1	7,2	7,5
Malta	:	:	:	:	6,7	7,6	7,5	7,6	7,4	7,3	7,3
Nizozemsko	6,0	4,9	3,8	3,2	2,8	2,2	2,8	3,7	4,6	4,7	3,9
Rakousko	4,3	4,4	4,5	3,9	3,6	3,6	4,2	4,3	4,8	5,2	4,7
Polsko	:	10,9	10,2	13,4	16,1	18,2	19,9	19,6	19,0	17,7	13,8
Portugalsko	7,3	6,8	5,1	4,5	4,0	4,0	5,0	6,3	6,7	7,6	7,7
Rumunsko	:	5,3	5,4	6,6	7,2	6,6	8,4	7,0	8,1	7,2	7,3
Slovinsko	6,9	6,9	7,4	7,3	6,7	6,2	6,3	6,7	6,3	6,5	6,0
Slovensko	:	:	12,6	16,4	18,8	19,3	18,7	17,6	18,2	16,3	13,4
Finsko	14,6	12,7	11,4	10,2	9,8	9,1	9,1	9,0	8,8	8,4	7,7
Švédsko	9,6	9,9	8,2	6,7	5,6	4,9	4,9	5,6	6,3	7,4	7,1
Velká Britanie	7,9	6,8	6,1	5,9	5,3	5,0	5,1	4,9	4,7	4,8	5,3

Pramen: Eurostat: www.eurostat.eu

V datech týkající se míry nezaměstnanosti se projevují zcela zásadní rozdíly. Jsou státy, které dlouhodobě nemají problémy, jiné naopak je zřejmě neumí řešit, či nejsou ochotny nést sociální následky uvolnění trhu práce. Zde se jednoznačně potvrzuje efektivnost aktivní politiky zaměstnanosti, což zřetelně dokumentuje příklad Velké Británie a její změněný postoj v 90. letech. Podobně i Nizozemí a Dánsko řešily organizaci trhu práce a výsledky jsou evidentní.

Zajímavou je vysoká nezaměstnanost ve Finsku, které se sice v druhé polovině 90. let dostalo na růstovou trajektorii, ovšem v roce 2001 došlo i zde k recesi. Problém vyšší finské nezaměstnanosti je vázán na hlubokou restrukturalizaci ekonomiky.⁵⁶

Graf 10 - Nezaměstnanost v roce 2006 států EU v %

Pramen: Eurostat: www.eurostat.eu

V roce 2006 má Dánsko dokonce spolu s Nizozemskem nejmenší nezaměstnanost mezi státy EU. Oba státy se dostaly dokonce pod hranici 4 %.

O výrazné diferenciaci měr nezaměstnanosti svědčí skutečnost, že rozdíl mezi nejvyšší a nejvyšší mírou nezaměstnanosti činil v roce 2006 v zemích EU téměř 10 procentních bodů (Dánsko 3,9 %, Polsko 13,8 %).

V roce 1998 dánská vláda oznámila pokračování v politice snižování strukturální nezaměstnanosti vytvářením flexibilnější pracovní síly. V Dánsku nezaměstnanost od roku 1999 klesala s výjimkou let 2003 a 2004, kdy se opět přehoupla přes hranici 5%.

⁵⁶ KUČEROVÁ, Irah. *Ekonomiky členských států Evropské unie*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2003. 110s. ISBN 80-246-0650-X.

V porovnání s ostatními státy Dánsko nedosahuje ani poloviční hodnoty EU a eurozóny. Se srovnání s Polskem a Slovenskem, které vykazují nejvyšší hodnoty (přes 13 %), má Dánsko více jak třetinovou nezaměstnanost. Nejblíže k dánské hodnotě se blíží Irsko, Kypr, Rakousko a Lucembursko. Všechny jmenované státy oscilují okolo 4,5 %.

5.2.4. Vývoj platební bilance v Evropské unii

Tabulka 24 - Vývoj platební bilance států EU v mil. EUR

	2002	2003	2004	2005	2006
EU-27	2 875	1 008	24 186	-16 943	-76 171
Eurozóna	56 854	33 592	63 790	10 091	-10 760
Belgie	7 688	5 617	10 168	7 854	8 552
Bulharsko	-928	-1 504	-1 310	-2 621	-3 935
Česká republika	-4 442	-5 028	-4 744	-1 801	-3 749
Dánsko	4 590	6 500	5 939	9 149	5 822
Německo	42 976	40 931	94 899	103 053	117 178
Estonsko	-760	-986	-1 176	-1 117	-2 052
Irsko	-1 616	-2	-867	-5 690	-7 276
Řecko	-10 300	-11 040	-10 456	-14 029	:
Španělsko	-23 764	-27 477	-44 164	-66 859	-84 736
Francie	15 353	7 013	8 470	-15 702	-22 454
Itálie	-10 041	-17 337	-13 036	-23 401	-37 882
Kypr	-418	-266	-635	-765	-860
Lotyšsko	-653	-814	-1 439	-1 626	-3 603
Litva	-772	-1 116	-1 393	-1 482	-2 551
Lucembursko	2 806	2 046	3 178	3 274	3 495
Maďarsko	-4 923	-5 936	-6 911	-6 010	-5 915
Malta	108	-138	-270	-415	-338
Nizozemsko	11 582	26 151	36 917	36 566	44 496
Rakousko	747	-478	1 076	2 816	7 109
Polsko	-5 396	-4 112	-8 677	-3 869	-8 792
Portugalsko	-10 961	-8 457	-11 114	-14 484	-14 600
Rumunsko	-1 618	-2 877	-5 102	-6 876	-10 091
Slovinsko	250	-195	-717	-560	-858
Slovensko	-2 052	-249	-1 156	-3 242	-3 636
Finsko	14 598	9 408	11 803	7 693	8 649
Švédsko	13 140	19 801	19 240	20 260	22 651
Velká Britanie	-26 275	-21 289	-28 707	-44 510	-61 614

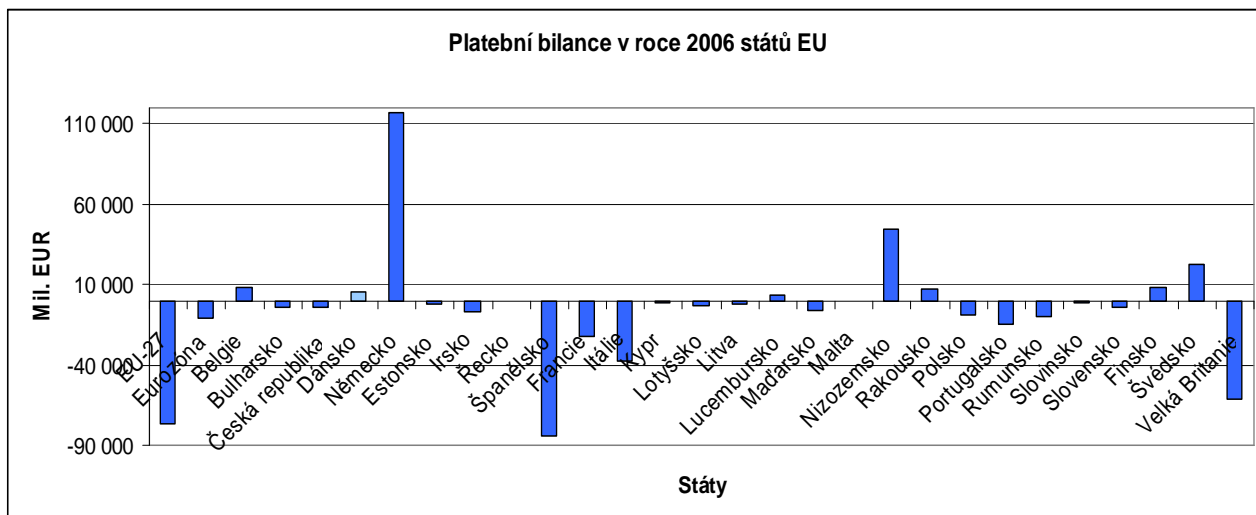
Pramen: Eurostat: www.eurostat.eu

V roce 2006 činil schodek platební bilance EU-27 76,171 mld. EUR nebo 0,8 % HDP. Největší podíl na transakcích platební bilance EU-27 má USA (28,1 % kreditní a 22,5 % debetní toky). Podíl všech ostatních partnerů činil méně než 10 %. Druhý nejdůležitější obchodní partner bylo Švýcarsko (8,8 % kreditní a 8,1 % debetní toky) před Čínou (3,7 %

kreditní a 8,7 % debetní toky), Ruskem (4,7 % kreditní a 6,7 % debetní toky) a Japonskem (4,0 % kreditní a 5,0 % debetní toky).

Díky tomu zaznamenala EU-27 v roce 2006 v porovnání s USA přebytek dosahující více než 100 mld. EUR a oproti Číně, Rusku a Japonsku nyní schodek.

Graf 11 - Platební bilance v roce 2006 států EU v mil. EUR

Pramen: Eurostat: www.eurostat.eu

V roce 2006 Dánsko spolu s dalšími 7 státy dosáhlo přebytku. Nejvyšší přebytek má stabilně Německo. V roce 2006 dosáhlo největšího přebytku v rámci posledních let a to ve výši 117,178 mld. EUR. Druhý nejvyšší přebytek stále vykazuje Nizozemsko. Na druhé straně nejvyšší záporné platební bilance dosáhlo v roce 2006 Španělsko a Velká Británie.

Závěr

V této bakalářské práci jsem se pokusila popsat a zhodnotit vývoj ekonomiky Dánska, jeho hospodářskou politiku a především ekonomické postavení v rámci Evropské unie.

V první kapitole jsem stručně představila charakteristické znaky Dánska, které je nutno při hodnocení dánské ekonomiky a postavení v Evropské unii vzít v úvahu.

Dánsko patří mezi státy s moderním tržním hospodářstvím, technicky vyspělým zemědělstvím a rozsáhlou vládní sociální politikou. Vyspělost dánské ekonomiky se projevuje vysokou ekonomickou úrovní, pevnou měnou i značnou závislostí na obchodu se zahraničím, ale aktivní obchodní bilancí. Ačkoliv Dánsko splňovalo ekonomická kritéria Evropské měnové unie, rozhodli Dánové v referendu v září 2000 o nepřipojení se.

Stabilní ekonomické a politické zázemí EU přispělo k dosažení příznivých výsledků dánského hospodářství v období posledních desetiletí. Vývoji dánské ekonomiky nepochybně prospěl projekt společného trhu. Došlo k růstu objemu obchodu mezi Dánskem a ES, zvýšení konkurenceschopnosti dánských výrobků i růstu produktivity práce. Pozice Dánska jakožto malého státu kromě toho do velké míry předurčuje potřebu ekonomického zázemí velkého společenství, což usnadňuje vyjednávání s ostatními státy a napomáhá k získání lepšího postavení v mezinárodních politických a ekonomických vztazích.

Víceméně podobný hospodářskému růstu v EU byl i vývoj růstu HDP v Dánsku. Pozitivní růst HDP působil na výrazný pokles dánské nezaměstnanosti. Prudký pokles růstu HDP na počátku nového tisíciletí byl způsoben recesí ve světové ekonomice, která vyvolala silný pokles exportů. Díky vládní stimulaci soukromé spotřeby se v roce 2003 opět podařilo hospodářský růst oživit. V současnosti dosahuje růst dánského HDP uspokojivých hodnot. V posledních deseti letech patří opět míra nezaměstnanosti v Dánsku k nejnižším v EU. Díky hospodářské politice orientované na cenovou stabilitu se Dánsku daří udržovat nízkou míru inflace, jejíž vývoj v posledních letech nevykazuje žádné výrazné výkyvy.

V poslední části práce jsem se zabývala srovnáním dánské ekonomiky s ostatními zeměmi Evropské unie. Ekonomický potenciál jednotlivých členských zemí EU se liší v mnoha aspektech. Primárně je determinantou velikost trhu, technická vyspělost ekonomiky, tradiční výrobní orientace a míra zapojení do mezinárodní dělby práce.

Nehledě na skutečnost, že Dánsko je zemí s velmi malými nerostnými zdroji, vyvinula se z něj jedna z nejvyspělejších tržních ekonomik. I když je Dánsko malý stát, je třetím největším vývozcem ropy v Evropě. Ročně vytěží 15,2 mil. tun ropy a 75 % jí vyveze

do zahraničí. Dánsko patří stabilně mezi země s nižším tempem růstu HDP a pohybuje se okolo 2,5 %. Hrubý domácí produkt přepočítaný na obyvatele je jeden z nejčastěji používaných indikátorů. V roce 2006 činil v EU-27 v průměru 23 500 EUR. Lucembursko, Dánsko a Irsko přesahují 40 000 EUR na obyvatele. Tím se řadí Dánsko mezi země s vysokou ekonomickou úrovní.

Dánská míra inflace je dlouhodobě v porovnání s ostatními státy EU i eurozóny jedna z nejnižších. Dánsko patří mezi 7 států s nejnižší inflací v EU a nedosahuje průměru EU, který byl v roce 2006 2,2 %.

V roce 2006 má Dánsko spolu s Nizozemskem nejmenší nezaměstnanost mezi státy EU. Oba státy se dostaly dokonce pod hranici 4 %. Dánsko nedosahuje ani poloviční hodnoty EU a eurozóny. Se srovnáním s Polskem a Slovenskem, které vykazují nejvyšší hodnoty (přes 13 %), má Dánsko více jak třetinovou nezaměstnanost. Nejbližší k dánské hodnotě se blíží Irsko, Kypr, Rakousko a Lucembursko. Všechny jmenované státy oscilují okolo 4,5 %.

Potřebuje tedy Dánsko Evropskou unii nebo by mu bez ní bylo lépe? Pro obě alternativy hovoří řada argumentů. Vzhledem k tomu, že je Dánsko relativně malý stát, přináší mu zázemí velké mezinárodní organizace nesporné výhody, s ohledem na lepší ekonomické podmínky i lepší vyjednávací pozici v mezinárodních vztazích. Zároveň se však z důvodu dánských výjimek zužují dánské možnosti rozhodovat o budoucím vývoji EU. Ve srovnání s dánskými severskými sousedy, Norskem a Švédskem, nemá Dánsko natolik silné ekonomické zázemí ani surovinové a finanční zdroje, aby se obešlo bez evropské ekonomické spolupráce, aniž by tím jeho ekonomika utrpěla. Dánsko tedy zřejmě potřebuje EU ekonomicky, ne však politicky. Dokud má možnost ponechat si své výjimky a přesto ekonomicky prosperovat a dokud není ze strany EU tlačeno vydat se směrem, který mu nevyhovuje, má pro něj stále členství v EU smysl a pozice pozorovatele a vyčkavatele je pro něj zřejmě stále výhodnější než vstup do eurozóny. Teprve budoucí vývoj evropské integrace ukáže, zda se tato pozice nestane spíše omezujícím břemenem a zda nepřinutí Dánsko jeho postavení v EU zásadně přehodnotit a změnit.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] BUSCK, Steen, POULSEN, Henning. *Dějiny Dánska*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Lidových novin, 2007. 427 s. ISBN 978-80-7106-908-9.
- [2] KUČEROVÁ, Irah. *Ekonomiky členských států Evropské unie*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2003. 123 s. ISBN 80-246-0650-X.
- [3] ANDERSEN, Torben M. *The danish economy : an international perspective*. 1st edition. Copenhagen : DJFO, 2001. 296 s. ISBN 87-574-0369-4.
- [4] KUČEROVÁ, Irah. *Evropská unie : hospodářské politiky*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2006. 347 s. ISBN 80-246-1212-7.
- [5] KUNEŠOVÁ, Hana, CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika : nové jevy a perspektivy*. 2. dopl. vyd. Praha : C. H. Beck, 2006. 319 s. ISBN 80-7179-455-4.
- [6] SEGAL, Ja. Je. *Dánsko, Norsko a Švédsko po druhé světové válce*. 1. vyd. Praha : Orbis, 1951. 43 s.
- [7] EGGER, Philippe. *Decent work in Denmark : employment, social efficiency and economic security*. 1st edition. Geneva : International Labour Office, 2003. 111 s. ISBN 92-2-113297-8.
- [8] BALLA, Jaromír. *Evropská integrace : poznáváme partnerské země EU*. 1. vyd. [s.l.] : Advertis, 2000. 88 s. ISBN 80-900907-0-2.
- [9] CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika : základní rysy a tendence vývoje*. 2. vyd. Praha : VŠE, 2004. 258 s. ISBN 80-245-0687-4.
- [10] GRÉGR, Jan, et al. *Dánsko, Faerské ostrovy, Grónsko : průvodce do zahraničí*. 1. vyd. Praha : Olympia, 1997. 94 s. ISBN 80-7033-439-8.
- [11] CIHELKOVÁ, Eva, JAKŠ, Jaroslav. *Evropská integrace : Evropská unie*. 1. vyd. Praha : VŠE, 2004. 377 s. ISBN 80-245-0854-0.
- [12] CIHELKOVÁ, Eva, et al. *Světová ekonomika : regiony a integrace*. 1. vyd. Praha : Grada, 2002. 244 s. ISBN 80-247-0193-6.
- [13] PROVAZNÍKOVÁ, Romana, VOLEJNÍKOVÁ, Jolana. *Makroekonomie : cvičebnice*. 3. vyd. Slaný : Melandrium, 2006. 379 s. ISBN 80-86175-47-2.
- [14] FIALA, Petr, PITROVÁ, Markéta. *Rozšiřování ES/EU*. 3. aktualiz. vyd. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2003. 248 s. ISBN 80-210-3041-0.
- [15] PAUŠOVÁ, Martina. *Vývoj ekonomiky Dánska v kontextu Evropské unie*. Praha, 2006. 73 s. Fakulta mezinárodních vztahů Vysoké školy ekonomické. Vedoucí diplomové práce Eva Karpová.

- [16] CALDOVÁ, Soňa. *Vývoj a postavení Dánska v EU*. Praha, 2006. 86 s. Fakulta mezinárodních vztahů Vysoké školy ekonomické. Vedoucí diplomové práce Vladimír Jeníček.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- [17] *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2000 [cit. 2008-11-04]. z WWW: <<http://www.mzv.cz/www/mzv/stat.asp?StaID={A381F7F2-FFCF-4D8C-86DE-03D926A6C6F8}>>.
- [18] *Český portál o Evropské unii* [online]. c2008 [cit. 2008-11-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/506/sekce/zakladni-informace/>>.
- [19] *Oficiální web o Dánsku* [online]. [cit. 2008-11-05]. Dostupný z WWW: <www.denmark.dk>.
- [20] *Economist* [online]. c2009 [cit. 2009-02-02]. Dostupný z WWW: <www.economist.com/countries/Denmark>.
- [21] *Podnikinfo* [online]. [cit. 2008-11-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.podnikinfo.eu/eurozona/cel-dev-pravo/dapravo.aspx?sekce=15&menu=1305>>.
- [22] *Export* [online]. c2007 [cit. 2008-11-10]. Dostupný z WWW: <www.export.cz>.
- [23] *Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. c1997-2009 [cit. 2008-11-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/dansko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000808/>>.
- [24] *Velvyslanectí České republiky v Dánsku* [online]. [cit. 2008-11-11]. Dostupný z WWW: <<http://cz.czechembassy.dk/cmspublic/%5B759%5D.asp>>.
- [25] PEDERSEN, Steffen Egelund. Obrací se Skandinávie zády ke svému státu blahobytu? . *Europeum* [online]. 30.11.2002 [cit. 2009-02-10]. Dostupný z WWW: <http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=563>.
- [26] HAVEL, Jiří. Když se řekne sociální stát. *Aktuálně.cz* [online]. 26.12.2008 [cit. 2009-02-10]. Dostupný z WWW: <<http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/jiri-havel.php?itemid=5444>>.
- [27] *Dánské ministerstvo zahraničních věcí* [online]. [cit. 2009-02-02]. Dostupný z WWW: <http://www.um.dk/um_files/denmark/maps/economy.swf>.
- [28] HOŘEJŠOVÁ, Tereza. Proč Dánsko v roce 1973 vstoupilo do ES? . *Integrace* [online]. 29.7.2002 [cit. 2009-02-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=582>>.

- [29] ŠLOSARČÍK, Ivo. Být či nebýt... v Evropské unii : Dánsko, referendum a evropská integrace. *Integrace* [online]. 31.3.2000 [cit. 2009-02-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=50>>.
- [30] *Eurostat* [online]. 2000 [cit. 2009-02-08]. Dostupný z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1090,30070682,1090_33076576&_dad=portal&_schema=PORTAL>.
- [31] *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR* [online]. [cit. 2008-12-01]. Dostupný z WWW: <http://portal.mpsv.cz/eures/prace_v_eu/zeme/dansko/>.
- [32] *Statistikbanken* [online]. [cit. 2008-12-01]. Dostupný z WWW: <www.statistikbanken.dk>.
- [33] *Dansk statistik* [online]. [cit. 2008-12-01]. Dostupný z WWW: <www.dst.dk>.
- [34] *Folketinget* [online]. [cit. 2009-02-02]. Dostupný z WWW: <www.folketinget.dk>.
- [35] *Portál dánské vlády* [online]. [cit. 2009-02-02]. Dostupný z WWW: <www.stm.dk>.
- [36] *Euroskop* [online]. c2008 [cit. 2008-12-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/38/5509/clanek/dansko-vylecilo-ekonomiku-cukrem-i-bicem/>>.
- [37] *Euraktiv* [online]. c2004-2009 [cit. 2008-12-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/clanek/severske-zeme-vazne-uvazuji-o-euru-021108>>.
- [38] *Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj* [online]. [cit. 2008-12-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.oecd.org>>.
- [39] *World trade organization* [online]. [cit. 2008-12-04]. Dostupný z WWW: <<http://stat.wto.org/>>.
- [40] *The danish monarchy* [online]. [cit. 2009-02-17]. Dostupný z WWW: <www.kongehuset.dk>.
- [41] *Celý svět* [online]. c2005-2009 [cit. 2009-02-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.celysvet.cz/gronsko.php>>.
- [42] *TIXIC : Dánsko - průvodce* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-03-31]. Dostupný z WWW: <<http://cs.tixik.com/c/evropa-3/dansko-66/>>.
- [43] *Hospodářská komora Praha : Eurochamber Praha* [online]. [2006] [cit. 2009-04-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.hkp.cz/zahranici/zeme.php?id=39>>.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 – Složení dánské vlády k 10. září 2008

Příloha 2 – Charakteristika hlavních dánských politických stran

Příloha 1

Vláda včetně změn, které potvrdila královna Margrethe II. dne 10. září 2008.

Předseda vlády - Anders Fogh RASMUSSEN (V) *(od 27. 11. 2001)*

Míistryně hospodářství a obchodu - Lene ESPERSEN/OVÁ (K)

Ministr zahraničních věcí - Per Stig MØLLER (K)

Ministr financí - Lars Lokke RASMUSSEN (V)

Ministr zaměstnanosti - ClausHjort FREDERIKSEN (V)

Ministr spravedlnosti - Brian MIKKELSEN (K)

Ministryně kultury - Carina CHRISTENSEN/OVÁ (K)

Ministryně pro integraci a církevní záležitosti - Birthe Rønne HORNBECH/OVÁ (V)

Ministr dopravy - Lars Barfoed (K)

Ministr pro vědu, výzkum a inovaci - Helge SANDER (V)

Ministryně zemědělství - Eva Kjer HANSEN/OVÁ (V)

Ministr zdravotnictví a prevence - Jakob Axel NIELSEN (K)

Ministr školství a severské spolupráce - Bertel HAARDER (V)

Ministryně pro stát blahobytu a rovné příležitosti - Karen JESPERSEN/OVÁ (V)

Ministr obrany - Soren Gade JENSEN (V)

Ministr životního prostředí - Troels Lund POULSEN (V)

Ministr pro daňové záležitosti - Kristian JENSEN (V)

Ministryně pro rozvojovou spolupráci - Ulla TØRNAES/OVÁ (V)

Ministryně pro otázky klimatu a energetiku - Connie HEDEGAARD/OVÁ (K)

(Pozn.: V - Liberální strana Venstre, K - Konzervativní lidová strana)

Příloha 2

Charakteristika hlavních politických stran Dánska

Liberální strana Venstre - Navzdory původnímu historickému názvu („*venstre*“ znamená levicový) je strana středo-pravá. Hlavní principy politického programu jsou svoboda myšlení, svoboda jednotlivce, decentralizace, boj proti monopolům, samoregulační hospodářské mechanismy, zvyšování konkurenceschopnosti jednotlivce i dánského státu; to vše při zachování tradičního dánského příklonu k sociálnědemokratickým hodnotám (welfare). V oblasti sociálního státu se soustředí na zefektivnění a zlepšení sociální a zdravotní péče při nezvyšování státních výdajů. Na zahraničněpolitické scéně je strana důsledným zastáncem transatlantické vazby a intenzivní spolupráce s USA, dále pak dánského členství v NATO a pro-aktivní politiky v rámci EU. Předsedou strany je premiér A. F. Rasmussen.

Sociální demokracie - Typická sociálně demokratická strana, dosud stojící na nalevo od politického středu, v poslední době s tendencí zařadit se více do středu. Pozici nejsilnější dánské strany ztratila ve volbách v roce 2001, ve volbách v roce 2005 ztratila další hlasy. Základními programovými cíli je snížení nezaměstnanosti a udržení standardů sociálního státu (welfare). V zahraničněpolitické sféře podporuje Sociální demokracie dánské členství v NATO a členství v EU s důrazem na postupné odstranění výjimek z něj. Předsedkyní strany je H. Thorning-Schmidtová.

Dánská lidová strana - Krajně pravicová, silně euroskeptická strana, s výraznými rysy nacionalismu a populismu, třetí nejsilnější parlamentní subjekt v zemi. Hlavní prioritou strany je zpřísnění imigrační politiky, prosazuje rovněž silnější financování sociální a zdravotní péče, bydlení, zdůrazňuje historicko-národnostní prvky, prvky národního dědictví. Není součástí vládní koalice, dává však vládě tichou podporu. Zatímco NATO chápe jako garanta vnější bezpečnosti Dánska, ostře kritizuje aparát Evropské unie a trvá na zachování všech dánských výjimek z členství v EU. Aktuálně vystupuje silně proti přijetí Ústavní smlouvy EU. Předsedkyní strany je P. Kjaersgaardová.

Socialistická lidová strana - Demokratická socialistická strana založená na nedogmatických marxistických myšlenkách. Strana důrazně prosazuje nutnost globálního dodržování lidských práv, principů demokracie a spravedlnosti. Požaduje postupné rozpuštění NATO. S dánským členstvím v EU se postupně smířila a názor na evropskou integraci přehodnotila pozitivnějším směrem. Strana však postrádá originální vize a osobnosti. Strana chce hrát roli levicovější alternativy Sociální demokracie. Předsedou strany je V. Sovndahl.

Konzervativní lidová strana - Typická národní pravicová strana - zdůrazňuje soukromé vlastnictví, svobodnou iniciativu a svobodu jednotlivce, snižování daňového zatížení jednotlivce. V zahraničně politické oblasti je jednoznačným zastáncem dánského členství v NATO i EU. Má blízko programově i ideově k Venstre, se kterými tvoří vládní koalici. Oproti minulému stavu, kdy měly preference strany klesající tendenci, zesílila mírně svoji pozici. Předsedkyní strany je L. Espersenová.